

קובץ יוזמות פדגוגיות

סל פיקוח ומעורבות חברתית

תשס"ט

קובץ יוזמות פדגוגיות סל פיקוח ומעורבות חברתית

תשס"ט

**עריכה: ד"ר מדי וליצקר-פולק
הבאה לדפוס: רותם קורנבליט**

**משרד הרקטור
מכללת אורנים**

דצמבר 2009
כסלו תש"ע

לכבוד
ד"ר כמאל חוואלד
הגף להכשרת עובדי הוראה
משרד החינוך
דבורה הנביאה 2
ירושלים 91911

הנדון: קובץ סיכום פעילות במסגרת יוזמות פדגוגיות

שלום רב,
מצ"ב חוברת המסכמת את הפעילות העשירה והמגוונת של היוזמות הפדגוגיות במכללת אורנים במהלך שנה"ל תשס"ט.
פרטים על הליך הביצוע של כל יוזמה ועל התוצרים הפדגוגיים שהתקבלו בכל יוזמה מתוארים בחוברת זו.

לחוברת מצורפים אחדים מתוצרי היוזמות:

- גיליון כתב העת "ביכורים" של החוג לערבית / בעריכת מר מופיד סידאווי
- ספר ילדים בערבית / ד"ר רונית ניצן-סלע
- חוברת "פיסות חיים – בין אתיופיה לישראל" המציגה את תוצרי היוזמה לקליטת סטודנטים יוצאי אתיופיה במכללת אורנים / ד"ר ענת ישראלי
- דוח מחקר אורך ארבע שנתי (שנה שלישית): "הקשר בין קריטריוני קבלה לאורנים (ציוני בגרות ופסיכומטרי) לבין הישגי הסטודנטים במכללה" / ד"ר טטיאנה זסלבסקי
- דוח מחקר הערכה על יום העיון "ללמד תנ"ך עכשיו (3)" / מיכל רזניק-שפירא
- גיליון "קו נטוי 9" / בעריכת ד"ר משה יצחקי ועידית לבבי-גבאי

תודתנו על תמיכת הגף להכשרת עובדי הוראה, שהודות לה הוצאו יוזמות אלו מן הכוח אל הפועל.

בברכה ובכבוד רב

ד"ר מרים (מדי) וליצקר-פולק
רקטורית המכללה

העתק:

פרופ' יאיר קארו, פרופ' נעימה ברזל, ד"ר דינה לרון, ד"ר ארנון מדזיני

תוכן העניינים

עמוד	ריכוז היוזמה	נושא היוזמה
5	ד"ר ננסי פלד זהר סילבן לינדה מילר	אנגלית למטרות אקדמיות : תרגול אינטראקטיבי של אסטרטגיות קריאה באמצעות מחשב
6	ד"ר ענת שמלא	קידום הוראה ולמידה מתוקשבת בקורסי המכללה
10	ד"ר שרה קלימן	מפ"ח - מחקר, פיתוח והדרכה באוסף מרים רות במרכז 'מעין'
12	ד"ר שרה קלימן	הכשרת אנשי סגל לתפקידי הנחייה פרטנית לכתובה אקדמית – במרכז 'מעין'
14	ד"ר יהודית ריבקו	סדנה לסטודנטים בעלי לקויות למידה - לטיפול כשרים חברתיים, חוסן רגשי והעצמת מסוגלות למידה
20	עידית לבבי גבאי ד"ר יעל גילעת	הפקת סרטי אמן - אמנים ויוצרים ישראלים בני זמננו (יוזמת המשך)
22	ד"ר הדס הירש מופיד סידאוי	כתב עת 'ביכורים' של החוג לערבית (יוזמת המשך)
23	ד"ר רונית ניצן-סלע	פיתוח מאגר חומרים וספריית חומרים בערבית לסטודנטים דוברי ערבית בחוג לחינוך מיוחד (יוזמת המשך)
24	ד"ר טטיאנה זסלבסקי	מחקר אורך ארבע-שנתי (שנה שנייה): "הקשר בין קריטריוני קבלה לאורנים (ציוני בגרות ופסיכומטרי) לבין הישגי הסטודנטים במכללה" (יוזמת המשך)
26	ד"ר מרי תותרי	מחקר על סטודנטים ערבים במכללת אורנים וצרכיהם הייחודיים
28	ד"ר יונינה דור מיכל רוזניק-שפירא	מחקר הערכה: ללמד תנ"ך עכשיו (3) - יום עיון למורים לתנ"ך ולסטודנטים להוראת המקרא בחינוך היסודי והעל-יסודי
32	ענת גסול-רבד	הקניית כלים ומיומנויות ייחודיים להוראת המקרא בגן הילדים
34	פרופ' צביה מרקוביץ ורד לוריא	פיתוח מודל רב-שנתי להתמחות בתחום הוראת המתמטיקה
38	איילת להב	הרחבת פרויקט עמיתות מכללה-שדה בעיר יוקנעם
40	צילה גביש	האמנות חלק בלתי נפרד מהסביבה החינוכית
42	פרופ' נעימה ברזל	הכשרת מנחים לעבודת גמר בתכנית התואר השני "חינוך והוראה לתלמידים בהדרה" והכשרת מנחים חדשים בתכניות ותיקות
43	פרופ' נעימה ברזל	למידת צוות בתכנית התואר השני "חינוך והוראה לתלמידים בהדרה" לשילוב תחומי הדעת, הפרקטיקום והעיון ולבניית אתר למידה פעיל לצוות
44	פרופ' נעימה ברזל	פיתוח קורסי בחירה בתכנית התואר השני "הוראה רב-תחומית במדעי הרוח"
45	פרופ' נעימה ברזל	הכשרת מדריכי פרקטיקום בתכנית התואר השני "מנהיגות בחינוך"
46	ד"ר שרה שדמי- וורטמן מיקי רון	פרויקט "שמים את הצפון במרכז"
52	ד"ר דינה לרון	"זהות ותרבות בקהילה האתיופית": קורס אקדמי ומסגרת תמיכה תרבותית לסטודנטים יוצאי הקהילה האתיופית באורנים

עמוד	ריכוז היוזמה	נושא היוזמה
54	ד"ר משה שר	בית מדרש רב-תרבותי
56	ד"ר מיקי מוטלה	סדנת העצמה לסטודנטים יהודים וערבים באורנים
57	ד"ר משה יצחקי	סדנא לדיאלוג יצירתי יהודי-ערבי בליווי ובחסות "קו-נטוי"
59	ד"ר משה יצחקי וטלי גיל	"שירה בגן" - יוזמה לשילוב תחומי השירה והאמנות בגן הבוטני באורנים
64	ד"ר מיכל (מוקי) גרוס	הקמת מרכז אקולוגי לקידום החינוך לקיימות במכללת אורנים

סל פיקוח ומעורבות חברתית דו"ח לאחר ההפעלה לצורך בקרה ופרסום בקובץ יוזמות

שם המכללה : מכללת אורנים

שם היוזמה : **אנגלית למטרות אקדמיות: תרגול אינטראקטיבי של אסטרטגיות קריאה באמצעות מחשב**

שמות המרכזים : ד"ר ננסי פלד, זהר סילבן, לינדה מילר

שם המפקח : ד"ר כמאל חוואלד

מטרות היוזמה והרציונאל

בימים אלו עלה לאוויר האתר החדש של המכללה, המאפשר פיתוח צוותי של אתר תחום ה-EAP - לימודי האנגלית למטרות אקדמיות - אתר אינטראקטיבי לטקסטים, שאלות ותרגילים באנגלית, בכל רמות הלימוד, במטרה לסייע לסטודנטים להגיע לרמת פטור ולשליטה באנגלית ברמה שתאפשר להם לסיים את לימודי התואר הראשון ולהמשיך בלימודים גבוהים, מתוך עניין ושילוב של כלים מתוקשבים. החומרים מבוססים על חומרי הלמידה שאותם מעדכן צוות הוראת האנגלית, באופן שוטף. הפרויקט הנוכחי מתוכנן להוות חלק משמעותי מאתר הצוות המקצועי.

תיאור הפעילות

בשנה"ל תשס"ט עבד צוות של שני מרצים שהקדיש שעות רבות להכנת חומרים מתאימים ללימודים אינטראקטיביים עבור כל רמות האנגלית. הצוות ליווה מרצים וסטודנטים המשתמשים בתוכנה ועסק בעדכון ובשיפור החומרים ששולבו, בעקבות ההתנסות בהם, בשיתוף ובהנחיית מרצה מהצוות, האחראית על אתר לימודי האנגלית למטרות אקדמיות, במסגרת אתר האינטרנט החדש של המכללה.

משוב סטודנטים ואנשי סגל

מרצים וסטודנטים מדווחים על שביעות רצון גבוהה מעבודה עם התרגילים. היתרונות המדווחים הם: גיוון בפעילות השגרתית בכיתה, משוב מיידי, חזרה על המילים מספר רב של פעמים כפי שדרוש ללימוד, וגם מגוון פעילויות כך שהלימוד יהיה מאתגר ולא משעמם, וכל זה בהתאמת המילים לקטעים הנלמדים בכיתה.

התוצרים והתרומה המרכזית

- אתר EAP אינטראקטיבי המאפשר לסטודנטים הכנה טובה יותר לבחינות פטור ברמה של 'מתקדמים 2' בכל שלבי הלימוד לתואר אקדמי
- גיוון בפעילות השגרתית בכיתה
- משוב מיידי, חזרה על המילים מספר רב של פעמים כפי שדרוש ללימוד
- מאחר שהתרגילים נגישים מכל מחשב, מתאפשר לסטודנטים תרגול עצמי בזמנים הנוחים להם
- סיוע לסטודנטים המתקשים בלימודי האנגלית והזקוקים לתרגול רב ו/או חייבים ללמוד בשנית את קורסי האנגלית לצרכים אקדמיים.

מומלץ לבקר באתר : <http://web.macam.ac.il/~zigi/EAP>

סל פיקוח ומעורבות חברתית

דו"ח לאחר ההפעלה לצורך בקרה ופרסום בקובץ יוזמות

שם המכללה : מכללת אורנים

שם היוזמה : קידום הוראה ולמידה מתוקשבת בקורסי המכללה

שם המרכזת : ד"ר ענת שמלא

שם המפקח : ד"ר כמאל חוואלד

מטרות היוזמה והרצינות

שילוב טכנולוגיות מידע מתקדמות בהוראה אקדמית וההכרה בפוטנציאל הפדגוגי הקיים בהן הוביל ליצירת סביבות למידה מבוססות רשת¹. סביבות אלו מזמנות פיתוח פדגוגיה חדשה הרוותמת את הטכנולוגיה לצרכיה ומאפשרת נגישות למשאבים מגוונים, שיפור הגישה ללומדים, הגברת האינטראקציה בין המשתתפים בתהליך הלמידה, שיפור איכות ההוראה וצמיחתם של מודלים פדגוגיים חדשים, שיפור איכות הלמידה על-ידי השגת רמות למידה גבוהות, הכשרת סטודנטים במיומנויות שימוש בטכנולוגיות המידע והיענות "לצו הטכנולוגיה"².

כיום, מספר רב של אוניברסיטאות ומכללות ברחבי העולם מנסות לממש את פוטנציאל ההוראה ברשת, כאשר רובן בתהליך של שילוב טכנולוגיות מתקדמות בשיטות ההוראה המסורתיות. באופן דומה, במכללה האקדמית לחינוך "אורנים" חל בשנים האחרונות תהליך בו מרצים שילבו סביבות מתוקשבות בהוראה ואף פותחו מספר קורסים להוראה מרחוק (מקוונים).

בשנת תשס"ט נרתמה הנהלת "אורנים" לתהליך הטמעה מעמיק ונבנתה תכנית חומש לקידום שילוב של טכנולוגיות הוראה מתקדמות. תכנית זו נותנת פתרון מערכתי לתהליך ההטמעה בשלושה מישורים: המכללה כמוסד אקדמי, סגל ההוראה והסטודנטים.

---

¹ Allen, I. E. & Seaman, J. (2004). Entering the mainstream: The quality and extent of online education in the United State, 2003 and 2004. *The Sloan Consortium*. [On-Line]. Available: http://www.sloan-c.org/publications/survey/pdf/entering_mainstream.pdf

Bonk, C. J. & Graham, C. R. (Eds.). (2006). *Handbook of blended learning: Global perspectives, local designs*. San Francisco, CA: Pfeiffer Publishing.

² Bates, T. A. W. (2000). *Managing technological change: Strategies for college and university leaders*. San Francisco: Jossey-Bass Publishers.

Harasim, L. (2000). Shift happens: Online education as a new paradigm in learning. *The Internet and Higher Education*, 3(1-2), 41-61.

Nachmias, R., Ram, J. & Mioduser, D. (2006). Virtual TAU: The study of a campus-wide implementation of blended learning in Tel-Aviv University. In C. J. Bonk & C. R. Graham (Eds.). *Handbook of Blended Learning Environment: Global Perspectives, Local Designs* (pp. 374-386). Jossey-Bass, Indianapolis: Crosspoint Drive.

אוכלוסיית היעד:

סגל המרצים והסטודנטים במכללה האקדמית לחינוך "אורנים", וכן מורים משתלמים במכללה.

מטרות היוזמה:

קידום ההוראה והלמידה האקדמית באורנים באמצעות טכנולוגיות מתקדמות להוראה. זאת במטרה לפתח בקרב הסגל והסטודנטים אוריינות מחשב ומידע, ולגבש דפוסי הוראה ולמידה, המעצימים את חוויית הלמידה המשמעותית ונותנים מענה לצורכי בוגר המכללה, התואמים את דרישות החברה במאה העשרים ואחת.

תיאור הפעילות – שנת תשס"ט

כאמור, התכנית היא חמש-שנתית; להלן יעדי שנה א' (כפי שהוצגו בבקשה ליוזמה), והפעילות להשגת יעדים אלו:

- **איתור אנשי סגל מובילי שינוי והעצמתם**
אותרו כעשרה אנשי סגל מהמכללה המתאימים להוביל שינוי בקרב עמיתיהם. אנשים אלו היוו את צוות היחידה ללימודים מקוונים. צוות זה תמך בסגל אורנים באמצעות השתלמויות ייעודיות (בפקולטות ובחוגים השונים) או במפגשי תמיכה אישיים.
- **בניית תכנית תקשוב מותאמת לפקולטה ללימודים מתקדמים [תואר שני והיחידה ללימודי תעודה והתמחות (in-service)].**
נבנתה תכנית עבור שלוש תכניות בתואר השני והחל תהליך ההטמעה בהתאם. מהלך התמיכה שונה מהתואר הראשון היות ומרבית מרצי התואר השני מלמדים אף בתואר הראשון, וחלקם קבל תמיכה באמצעות צוות היחידה ללימודים מקוונים (ראה סעיף קודם). אופן התמיכה המתאים למרצי התואר השני הינו פרטני ולכן מרבית שעות התמיכה נעשו כך.
- **פיתוח קורסים להוראה מרחוק**
פותחו והועברו שלושה קורסים חדשים ללמידה מרחוק, וקורס נוסף במודל מעורב (חצי-חצי). לקורסים אלו ניתן ייעוץ פדגוגי וליווי על-ידי צוות היחידה ללימודים מקוונים. אחד מהקורסים מלווה במחקר פעולה הנתמך על-ידי מכון מופ"ת.
- **בחירת מעטפת התומכת בהוראה מתוקשבת והטמעתה במכללה**
נבנה מסמך אפיון למעטפת הרצויה ובו קריטריונים לבדיקה ולהערכת האפשרויות הקיימות. הוקמה ועדת היגוי למעטפת שבדקה את המעטפות הקיימות בארץ ובעולם והתאמתן לצורכי המכללה. בתום תהליך מובנה ומושכל נבחרה מעטפת ה-Moodle התומכת בתהליכי הוראה-למידה מתוקשבים.
- **פיתוח תחום ההערכה המתוקשבת (מבחנים מקוונים)**
נבחנו מספר חברות וספקים בארץ התומכים במחוללי מבחנים מתוקשבים ומחוללי מבחני עט ונייר, כמו גם סריקת מחברות מבחן. בנוסף, הועברו מבחנים מתוקשבים בסביבת ה-High-learn לכ-400 סטודנטים במהלך שנת הלימודים תשס"ט. לכל מבחן נבנתה סביבת תרגול המאפשרת לסטודנט לתרגל את השימוש בסביבה המתוקשבת טרם המבחן הסופי. מבחנים אלו הוגדרו כהצלחה הן מצד המרצים והן מצד הסטודנטים.

- **פיתוח קורס לתלמידי הוראה העוסק במאפייני הסביבה המתקשבת – תיאוריה ומעשה (חובה, 2 ש"ש)**

פוחת קורס בהיקף של 2 ש"ש הכולל סילבוס מפורט ושלד לנושאי הקורס המרכזיים. מטרת הקורס: הבנת המשמעות של "המחשב ככלי עזר בהוראה ובלמידה"; מאפייני כלים ממוחשבים ושימוש מושכל בפונקציות שלהם; תיאוריות למידה והוראה והשפעתן על עיצוב סביבות למידה ממוחשבות; תכנון וארגון תהליכי הוראה, למידה והערכה בסביבה מתקשבת; טיפוח ערכים והרגלי למידה המתאימים לסביבת הכיתה ולרשתות תקשורת; טיפוח יכולת למידה עצמאית והתעדכנות של המורה בסביבה דינאמית המשתנה תדיר.

קורס זה נבנה כך שיאפשר התאמה למרצים שונים שיוכלו להעביר את הקורס, כלומר: בכל נושא מפורטים המושגים המרכזיים להוראה ודוגמאות לפעילויות מומלצות.

- **פיתוח תכנית מחקר**

במהלך תשס"ט בוצעו שני מחקרים:

1. מחקר ברמה מכללתית – מיפוי התקשוב במכללה, במטרה לבדוק את מידת השליטה במיומנויות תקשוב בקרב סגל אורנים ומיפוי של צורכי ההוראה הנדרשים. במהלך שנת הלימודים תשס"ט נבנה שאלון למיפוי מיומנויות המחשב הכולל: פרטים אישיים (כולל שנות ותק ותחום ההוראה); שימוש בתקשוב לצורכי הוראה; סיבות לאי-שילוב התקשוב בהוראה; דרישות לפעולות מתקשבות מהסטודנטים; עמדות לגבי הוראה מקוונת; שימוש בתקשוב לצרכים אישיים. השאלון היה מקוון והועבר באמצעות מערכת ניהול השיעורים של מכללת אורנים. על השאלון השיבו כ- 170 מרצים (שלושה מהם ביקשו להישאר אנונימיים). ניתוח תוצאות המיפוי מאפשר לנו לתכנן השתלמויות ייעודיות למרצים על-פי הצרכים אותם הציגו ולפנות אליהם באופן אישי להמשך תמיכה.

בנוסף, נערך מיפוי מדגמי של אתרי המרצים – תוכן ופעילויות. מטרת מיפוי זה הייתה לשקף את מה שנעשה בפועל באתרי הקורסים ולספק תמונת מצב עדכנית של מצב סגל אורנים ביחס לשילוב התקשוב בתהליך ההוראה.

2. מחקר ברמת קורס – מחקר פעולה במטרה לשפר תהליכי למידה שיתופית בקורס מקוון "מבוא למחקר חינוכי-כמותי" במכללת אורנים. מחקר זה נתמך על-ידי מכון מופ"ת. הסוגיה הנחקרת הייתה כיצד ניתן לעודד את תהליכי הלמידה השיתופית בקורס המקוון, במטרה לשפר את חוויית הלמידה ואת הישגי התלמידים בתחום התוכן. על-מנת להשיג את מטרת המחקר נערך שינוי בתהליך ההוראה, הכולל הרחבה וגיוון הפעילויות הלימודיות והחברתיות כך שתכלולנה אינטראקציות לומד-לומד ולומד-חומרי הלימוד, כמו גם טיפוח מיומנויות למידה ומיומנויות מידעניות חדשניות יותר, כגון בנייה משותפת של ידע בפלטפורמת Wiki.

- **המשך תמיכה טכנולוגית ופדגוגית במרצים: השתלמויות ייעודיות, סמינר סגל ויום עיון.**

כפי שצוין בסעיפים הקודמים, ניתנה תמיכה טכנית ופדגוגית לעשרות מרצים - במספר מסגרות: הרצאות המתמקדות בפתרונות פדגוגיים לשילוב התקשוב בהוראה, השתלמויות לצוותי הוראה, הנחייה בקבוצות עניין מצומצמות והנחייה אישית.

- **פיתוח קורסים מקוונים לאוכלוסיית המורים, במסגרת "אופק חדש", המגמישים את מיקום ועיתוי הלמידה.**

התקיימו מספר דיונים בנושא זה. הוחלט כי יש לערוך סקר שוק לבדיקת צרכי קהל היעד והפתרונות הקיימים בשוק. בהתאם לתוצאות יפותחו קורסים מקוונים במהלך שנת הלימודים תש"ע.

סל פיקוח ומעורבות חברתית

דו"ח לאחר ההפעלה לצורך בקרה ופרסום בקובץ יוזמות

שם המכללה: מכללת אורנים

שם היוזמה: מפ"ה – מחקר, פיתוח והדרכה באוסף מרים רות - במרכז 'מעין'

שם המרכז: ד"ר שרה קלימן

שם המפקח: ד"ר כמאל חוואלד

מטרות היוזמה והרצינות

הסופרת מרים רות ז"ל, שהייתה ממייסדות המסלול לגיל הרך במכללת אורנים, העבירה למכללה אוסף ייחודי של ספרי ילדים מאויירים מרחבי העולם, ספרים שנאספו על ידה במשך יותר מחמישים שנה. האוסף מכיל למעלה מ- 3000 ספרי ילדים, ספרי יעץ, כתבי עת ולוחות שנה בנושאי ספרות ילדים.

מטרת היוזמה היא להפוך את אוסף מרים רות לאוסף פעיל ולמוקד פעילות בתחום ספרות הילדים, כלהלן:

מחקר – מרכז המאפשר לחוקרים להגיע אל האוסף, לעיין ולחקור.

פיתוח – פיתוח חומרים, בהתאם לצרכי המלמדים את הנושא במכללה ומחוצה לה.

הדרכה – לסטודנטים ולמורים בבתי"ס ובגנים.

בהתאם לייחודו של האוסף, יודגשו נושאי ספרות הילדים בגיל הרך ונושאים בתחום האיור והעיצוב. אין כיום חומרים מספקים בתחומים אלו.

תיאור הפעילות

1. הפקת יום עיון לזכרה של מרים רות בנושא: "מקום בסיפור וסיפורי מקום בספרות ילדים" (התקיים ב-23.2.09).
2. פגישה עם ד"ר רות תור גונן, מומחית לאיור בספרות ילדים, בנושא האוסף והדרכים למינופו.
3. הכנת חומרים לפרסום - בשלב זה לא ניתן להעלות את החומרים לאתר המרכז מחשש לפגיעה בזכויות יוצרים.
4. קיום פעילויות ניסוי עם קבוצות שונות של תלמידים:
  - א. 60 ילדי כיתה ב' מבי"ס 'עיינות' בקיבוץ כברי. הילדים למדו על מרים רות ופעילות הסיכום הייתה במרכז, תוך ניצול חומרים. פעילות זו היוותה תשתית להכנת תכניות שיוצעו לבתי"ס.
  - ב. ילדי הרווחה מקרית טבעון המגיעים לאורנים, לשעת סיפור בחדר האוסף.
5. השתלמות לגנות-מאמנות של מסלול הגיל הרך, במטרה להציג בפניהן את האפשרויות הגלומות בפרטי האוסף.
6. השתלמות לגנות וסייעות מהמועצה האזורית עמק יזרעאל.
7. תחילת עבודה עם חובב רשלבך, מהמכון לאמנות, על הפקת הרצאות ומצגות בנושא האיור והטקסט בספרי הילדים שבאוסף.

התוצרים והתרומה המרכזית

1. יום עיון מוצלח ורב משתתפים.
2. הפצת דבר קיומו של האוסף בקרב מורים וגננות באזור.
3. הכנת חומרים לחוברות ולאתר, החומרים לא יפורסמו עד שיוסדר נושא זכויות היוצרים. ניתן לעיין בהם בתוך המרכז.
4. הכנת פעילויות לילדים שיפורסמו במוסדות החינוך באזור.

הערות

שנת 2010 תהיה השנה ה-100 להולדת מרים רות, במהלכה מתוכננות פעילויות רבות, ולצורך זה תוגש בקשה להמשך היוזמה.

סל פיקוח ומעורבות חברתית

דו"ח לאחר ההפעלה לצורך בקרה ופרסום בקובץ יוזמות

שם המכללה : מכללת אורנים

שם היוזמה: הכשרת אנשי סגל לתפקידי הנחייה פרטנית לכתובה
אקדמית – במרכז 'מעין'

שם המרכזת: ד"ר שרה קלימן

שם המפקח: ד"ר כמאל חוואלד

מטרות היוזמה והרצינואל

מרכז 'מעין', המרכז למשאבים עיון והנחייה במכללת אורנים, הוקם במטרה לסייע לסטודנטים בביצוע מטלות אקדמיות ומטלות דידקטיות-פדגוגיות. במהלך שתי שנות פעילותו של המרכז, התרבו פניות של תלמידי הסמינריונים ושל תלמידי התואר השני ליעוץ ותמיכה בכל שלבי המחקר והכתיבה. סטודנטים רבים פונים בבקשה לסיוע פרטני, בנוסף לידע ולכלים הניתנים בקורסים השונים.

עד כה ניתן הסיוע על ידי צוות המרכז, שרק חלק מחברותיו מיומנות בתהליכי מחקר וכתובה אקדמית.

במטרה לתת מענה מספק יותר לצורך ההולך וגובר יש לתגבר את צוות המרכז באנשים מיומנים ולהכשיר צוות מתוך המרצים במכללה והמדריכות במרכז לליווי מקצועי של הסטודנטים הפונים: רענון של כללי הכתיבה המחקרית, פיתוח אסטרטגיות הנחייה ודיון משותף בסוגיות שיעלו המרצים המנחים את הסטודנטים.

תיאור הפעילות

במהלך תשס"ט הוקדש תקציב היוזמה לפיתוח צוות המרכז. נעשו הפעולות הבאות:

- שני מפגשים עם כרמית שלו-לייפר, העומדת בראש מרכז קש"ת (מרכז תמיכה לסטודנטים בעלי צרכים מיוחדים). המפגשים הוקדשו ללימוד כלים בסיסיים לעבודה עם הסטודנטים לקויי הלמידה.
- 5 ש' השתלמות עם ד"ר עינת ליכטינגר בנושא מכוונות עצמית של סטודנט.
- 6 ש' השתלמות עם ד"ר ניר רסיסי ללימוד ורענון יסודות המחקר הכמותי (ההשתלמות נמשכה בחודשי הקיץ).
- לאורך כל השנה - ישיבות צוות, פעם בשבועיים, ללימוד דרכים להנחיה ולניתוח אירועי הדרכה והנחייה.
- יום השתלמות במרכז לתכנון לימודים והנחיית סטודנטים במכללת בית-ברל.

משוב סטודנטים ואנשי סגל

הסטודנטים מביעים רמה גבוהה מאוד של שביעות רצון. את המשוב המתקבל מהמרצים ניתן למיין למספר סוגים:

- מרצים רבים מפנים סטודנטים להנחיה במרכז, חלקם אינם מוכנים להעריך עבודות לפני שהסטודנט קיבל הדרכה במעין.

- מרצים אחרים מציינים שיפור בעבודות שקיבלו, בעקבות הסיוע שניתן במרכז.
- מספר מועט של מרצים הביעו את חששם מעזרה רבה מדיי הניתנת במרכז, ושאינה מאפשרת להם לבחון את יכולותיו האמיתיות של הסטודנט.

התוצרים והתרומה המרכזית

- צוות מדריכות המבין טוב יותר את המשימות המוטלות על הסטודנטים ומסוגל להגיש עזרה מקצועית יותר.
- עבודות סטודנטים ברמה גבוהה יותר.

ליוזמה זו הוגשה בקשה להמשך - בשנה"ל תש"ע.

סל פיקוח ומעורבות חברתית

דו"ח לאחר ההפעלה לצורך בקרה ופרסום בקובץ יוזמות

שם המכללה : מכללת אורנים

שם היוזמה : **סדנה לסטודנטים בעלי לקויות למידה - לטיפול כשרים חברתיים, חוסן רגשי והעצמת מסוגלות ללמידה**

שם המרכזת : ד"ר יהודית ריבקו

שם המפקח : ד"ר כמאל חוואלד

מטרות היוזמה

מטרת היוזמה לקדם ולהעצים את יכולת ההתמודדות של הסטודנטים החשים מצוקה (או לחלופין חוסר אונים) בתחומי חייהם, החברתיים והרגשיים, וללמדם דרכים להשתלבות בחיי העבודה ולניצול ויישום הפוטנציאל האישי שלהם.

הרצינות

בעלי לקויות למידה מוגדרים ככאלה המגלים קשיים בתפקודם הקוגניטיבי והאקדמי. התחום הקוגניטיבי כולל תפקודי שפה וחשיבה, התמצאות במרחב ובזמן, זיכרון, קשב וריכוז. לשיבושים בתהליכים קוגניטיביים, שהבסיס המשוער להם הוא נוירולוגי, יש הפרעות בדרגות חומרה שונות ולעתים קרובות יש להם השלכות וקשיים גם בתחום הרגשי. סטודנטים שנאבקו במהלך חייהם האקדמיים בתחושות של תסכול וחוסר אונים מול כישלונות חוזרים ונשנים, נושאים עמם מטען של בטחון עצמי ירוד, דימוי עצמי שלילי, סובלים מבדידות ומכשלים בתחום החברתי, מבעיות רגשיות, ואלו מובילים להתפתחות חרדות וקשיים בהסתגלות למצבים מלחיצים (במיוחד, ממבחנים, ועומס של מטלות אקדמיות) המחייבים התארגנות מנטאלית ללמידה, גמישות ויצירתיות. קבוצת סטודנטים בעלי לקויות למידה, יש בה בכדי להפוך למשאב של כוח, לאפשר ביטוי חופשי וספונטני של קשיים, ולספק פתרונות להתמודדויות ועזרה הדדיים במצבי דחק. התהליכים בקבוצה יסייעו בטיפול אישיות מסתגלת, בעלת ביטחון ודימוי עצמי חיוביים, תזמן גילוי החוזקות והעצמתם. עיסוק בנושאים ותכנים המשותפים לחברי הקבוצה, תהפוך את תחושת ההדרה והבדידות לתחושת שייכות ומסוגלות. מחנכים לעתיד בעלי תחושת מסוגלות יידעו להעצים גם את חניכיהם/תלמידיהם לעתיד.

תיאור הפעילות

התקיימו 14 מפגשים שבועיים קבוצתיים, בני שעתיים כל מפגש. שתי משפחות תיאורטיות מהוות בסיס לסדנא: הפסיכותרפיה הקבוצתית והפסיכודרמה. התכנים והמטרות כוונו במטרה להעצים את הפרט בקבוצה באמצעותה. כל מפגש תוכנן במטרה להעצים את יכולת ההתמודדות של הפרט בקבוצה עם המכשולים והמחסומים בחייו ולסייע בידו להיעזר בקבוצה כמשאב מעצים על פי על עקרונות הפסיכותרפיה והפסיכודרמה במרחב של מוגנות מקסימאלית.

דרכי הערכת הפרויקט

התקיימה הערכה לטווח הקצר והארוך :

לטווח הקצר: נבנה שאלון למשתתפים לבחינת תפיסות ועמדות ביחס להשתלבות בחיי העבודה והלימודים. שאלון זה הועבר לפני תחילת העבודה בסדנא (pre-test), וכן בסיומה (post-test). נבדקו שינויי תפיסות ועמדות ביחס לתרומת הסדנה - מבחינת קבלת כלים להתמודדות בחיי היום-יום ולניצול מרבי של הפוטנציאל האישי שלהם, וביחס לתחושת מסוגלותם בתחומים אלו, כמו גם בתפיסת הדימוי העצמי של המשתתפים.

לטווח הארוך: התקיים קשר רצוף עם המשתתפים גם לאחר תום הסדנא, כדי לבחון את תרומת ההתערבות לחיי היום-יום ולתפקוד המשתתפים בה בחיי העבודה, באמצעות תצפיות וראיונות.

תוצרים

שיפור בעמדות המשקפות אמונה בכוחם ובמיצוי מרב הפוטנציאל האישי של משתתפי הסדנה, בדיווח על מסוגלותם להתמודד מול קשיים בחיי היום יום ובתפיסת הדימוי העצמי שלהם.

משוב סטודנטים

להלן ציטוטים מדברי המשתתפים :

* קיבלתי אומץ להיות! ;

* כתבתי היום דברים מאוד טובים על עצמי, כי באמת הרגשתי אותם כל כך חזק, הרגשתי מועצמת ומעזה. אני מגלה שאני מאמינה בכוחותי ;

* התחלתי ללכת בראש מורם ;

* קיבלתי כוחות ונתתי כוחות לאחרים ;

* הארגון שההתנסות דרשה ממני על הדף, עזרה לי ותרמה לי להבחין בין עיקר וטפל, קיבלתי כוחות נפש.

* קבוצת הפסיכודרמה בהשתתפותם של סטודנטים ממגוון מסלולי לימודים שונים באורנים כללה אותי. הייתי מודע למספר בעיות שהפריעו לי ושהייתי שמח להתגבר עליהן. הסדנה הייתה בבחינת חוויה מעוררת מתרדמת, והתגלתה לי כנקודת מפנה בחיי והדברים אינם נאמרים כקלישאה. במהלך הפסיכודרמה עברתי חשיפה ושיתוף על ידי שיחה על מכשולים ומחסומים בחיי, דבר שהביא למודעות מוגברת מצידי ולתמיכה מצד הקבוצה. הקבוצה סייעה לי להתמודד עם הבעיות האישיות שהעליתי בפורום וכמובן שהכול נעשה בדיסקרטיות ואנונימיות מלאה. כל אחד מחברי הקבוצה עבר תהליך חשיפה וטיפול ותמיכה מצד כל המשתתפים. בסוף כל מפגש כתבנו רפלקציות. זכורני התבטאויות של העצמה אישית שלי שאמרתי "נוכחתי לדעת כי אני מסוגל להשיג כל דבר אם אחליט להגשימו. עכשיו אני מבין את עוצמת כוחי הפנימי". מילים שביטאו רגשות גואים לאחר חוויה עמוקה של טיפול קבוצתי שעברתי בפסיכודרמה. סדנת הפסיכודרמה שעברתי חוללה שינוי שהיה נדרש מזה זמן כה רב בחיי. ועל כך אני חב תודה עמוקה.

התוצרים והתרומה המרכזית

ממשוב הסטודנטים, על פי איסוף הנתונים ועל פי ההתרשמות שלי מהתהליך (ראה נספח 1 בהמשך) ניתן לומר כי מטרת הסדנה הושגה באופן משביע רצון. המשתתפים **כולם** דיווחו כי הרגישו שקידמו והעצימו את יכולת ההתמודדות שלהם בכל תחומי חייהם האישיים, החברתיים, הרגשיים והמקצועיים. תחושת המצוקה וחוסר האונים שחשו באירועי חיים שונים פחתה, גברה יכולת ההתמודדות והעמידה מול הקשיים ביתר תעוזה ואומץ, בפחות חרדה ובחששות קלים יותר מול הפחדים השונים. בנוסף, שיפרו את יכולתם בניהול מאוון יותר של הזמן והמשאבים. כולם (9) **ללא יוצא מהכלל** דיווחו כי למדו דרכים אלטרנטיביות להשתלבות בחיי העבודה, וגילו ומצאו כיצד יוכלו לנצל וליישום את הפוטנציאל האישי שלהם. הגיעו למודעות עצמית גבוהה יותר **וגולת הכותרת**: גילוי הפוטנציאל האישי החבוי שלא ידעו על קיומו.

משוב ובקרה פנימיים (על-פי מדדים)

הטוח הקצר (נספחים 1-3 להלן)

מניתוח השאלון עולה כי בתום הסדנה חל שיפור בכל המדדים המופיעים בהיגדי השאלון (טבלה 1).

המדדים שהשיפור בהם היה ב- 6-10 נקודות, מעידים על תרומה להעצמה המקצועית והאישית של הסטודנטים המשתתפים (טבלה 2).

מקורות

Short, P. M. & Rinehart J. S. (1992). School Participant Empowerment Scale (SPES): Assessment of level of empowerment within the school environment. *Educational and Psychological Measurement*, 52, 951-960.

הטוח הארוך: יתקיים קשר רצוף עם המשתתפים גם עם תום הסדנה כדי לבחון את תרומת ההתערבות לחיי היום יום ולתפקוד המשתתפים בה בחיי העבודה, בעיקר באמצעות תצפיות וראיונות.

טבלה 1: השוואת ציון ממוצע על פי כל קריטריון (pre-test) (post-test)

Post-test			Pre-test			
ס"ת	ממוצע	סה"כ	ס"ת	ממוצע	סה"כ	
						קרא את ההיגדים הבאים וציין באיזו מידה הם משקפים את תחושותיך. דרג כל היגד עפ"י הסולם הבא: 5- מסכים לחלוטין 4- מסכים 3- ניטרלי 2- לא מסכים 1- לא מסכים לחלוטין
0.50	6.49	36	1.01	3.40	31	1. ניתנת לי האחריות לפקח ולנהל מעקב אחר תכניות ופרויקטים בעבודה או בעבודה המעשית
0.93	6.63	35	1.13	3.50	32	2. אני מרגיש שאני עובד בסביבה מקצועית
0.53	7.33	41	1.00	4.00	36	3. אני מאמין שזכיתי בכבוד במקום העבודה
0.60	6.32	37	1.30	3.60	29	4. אני מאמין שאני מסייע לילדים להפוך ללומדים עצמאיים
0.93	6.42	37	1.24	3.50	32	5. יש לי שליטה על לוח הזמנים היומי שלי
0.93	7.19	37	0.71	4.00	36	6. אני מאמין שיש לי היכולת להביא לביצועם של דברים
0.83	6.49	34	0.88	3.56	32	7. אני מקבל החלטות לגבי יישום תכניות חדשות במסגרת עבודתי
0.78	6.38	37	1.01	3.44	31	8. מתייחסים אלי כאל פרופסיונל (מקצוען בתחומי)
1.00	6.40	30	1.22	3.33	30	9. אני מאמין שאני אפקטיבי מאוד
0.87	6.05	36	1.16	3.25	26	10. אני מאמין שאני מעצים תלמידים (מעביר להם אחריות וסמכות)
1.32	6.49	36	1.12	3.33	30	11. אני יכול ללמד או להדריך בכל דרך שאני בוחר
1.20	4.28	25	1.30	2.22	20	12. אני משתתף בתכניות של פיתוח צוות
0.67	7.03	38	1.48	3.78	34	13. יש לי הזדמנות להתפתחות מקצועית
1.17	7.22	35	0.64	4.13	33	14. אני זוכה לכבוד מעמיתי
1.05	6.55	35	1.42	3.56	32	15. אני מרגיש שאני מעורב בתכניות חשובות למען הילדים
1.32	6.15	30	1.00	3.33	30	16. יש לי את החופש לקבל החלטות על התכנים הנלמדים
0.53	6.76	40	1.42	3.44	31	17. אני מאמין שיש לי השפעה (impact)
0.87	6.05	39	1.12	3.33	30	18. אני עובד במקום שבו הילדים/החניכים ניצבים במקום הראשון
0.71	6.59	34	1.20	3.50	28	19. אני זוכה לתמיכה מעמיתי
0.71	5.70	36	1.17	3.11	28	20. אני רואה תלמידים לומדים
1.36	4.85	28	1.13	2.56	23	21. אני מקבל החלטות לגבי תכניות לימודים
0.50	6.98	39	0.93	3.89	35	22. אני אדם שמקבל החלטות
0.33	8.46	44	0.50	4.67	42	23. ניתנת לי הזדמנות להמשיך ללמוד ולהתפתח
0.93	6.42	35	1.24	3.56	32	24. יש לי בסיס ידע חזק בתחומים בהם אני מלמד
0.44	7.30	38	0.71	4.00	36	25. אני מאמין שיש לי הזדמנות להתפתח דרך עבודה

יומיומית עם תלמידים						
0.50	7.20	42	0.93	3.89	35	26. אני חש שיש לי הזדמנות להשפיע על אחרים
1.36	6.40	35	1.01	3.56	32	27. אני יכול לקבוע את לוח הזמנים שלי
1.33	5.43	32	0.87	3.00	27	28. יש לי הזדמנות לשתף פעולה עם מורים אחרים בבית-ספרי
0.73	6.96	40	0.83	3.78	34	29. אני חש שאני יכול לחולל שינוי
1.27	4.04	26	1.09	2.22	20	30. מנהלים, מורים אחרים וסגל בית-הספר מבקשים את עצתי
0.60	6.67	37	1.32	3.67	33	31. אני מאמין שאני טוב במה שאני עושה
0.78	6.27	37	1.01	3.44	31	32. אני יכול לתכנן את לוח הזמנים שלי
1.13	5.13	31	1.27	2.89	26	33. עצתי נדרשת על-ידי אחרים.

טבלה 2: היגדים שבהם הובחן פער משמעותי בין תחילת הסדנה לסיומה (6 נק' ומעלה)

היגד מס'	פער במספר בין תחילת הסדנה לסיומה
4. אני מאמין שאני מסייע לילדים להפוך לומדים עצמאיים.	8
8. מתייחסים אלי כאל פרופסיונל (מקצוען בתחומי).	6
10. אני מאמין שאני מְעִצִים תלמידים (מעביר להם אחריות וסמכות).	10
11. אני יכול ללמד או להדריך בכל דרך שאני בוחר.	6
17. אני מאמין שיש לי השפעה (impact).	9
18. אני עובד במקום שבו הילדים/החניכים ניצבים במקום הראשון.	9
19. אני זוכה לתמיכה מעמיתיי.	6
20. אני רואה תלמידים לומדים.	8
26. אני חש שיש לי הזדמנות להשפיע על אחרים.	7
29. אני חש שאני יכול לחולל שינוי.	6
30. מנהלים, מורים אחרים וסגל בית-הספר מבקשים את עצתי.	6
32. אני יכול לתכנן את לוח הזמנים שלי.	6

נספח 2

מדוע בחרת להצטרף לקבוצה?

ללמוד להתמודד עם לחץ; קושי לעמוד מול תלמידים בעיקר בעיות משמעת; לחוצה בעיקר בתקופת מבחנים; עוזרת לאחרים ומעצימה אותם, רוצה ללמוד איך להעצים את עצמי ולארגן את המשאבים והזמן שלי בלי להתמוטט; צורך בהעצמה אישית וחברתית; להתמודד חברתית בהבעה בעל פה.

דוגמא מדף משוב באמצע הסדנה (הדף מולא בעילום שם, מדי מפגש שלישי).

דף משוב שבועי

מטאפורה על התהליך שחווית היום במפגש

סיור בתוך הבטן

סמך/י על כל אחד מההיגדים את מידת הנכונות שיש לו לגביך היום.

1 – בכלל לא נכון ; 2- נכון במידה מועטה ; 3- נכון חלקית ; 4- מאד נכון

צייך/י גם במילים בהמשך לכל היגד, דוגמא או הסבר :

4	3	2	1		
	X			למדתי משהו חדש על עצמי,.....	1
X				למדתי משהו חדש מאחרים.....	2
X				שיפרתי את תחושת המסוגלות להתארגן.....	3
X				חוויתי שאני בעל יכולת להשפיע ולתרום....	4
X				שיפרתי את האמפטיה.....	5
X				שיפרתי את יכולת הקבלה....	6
X				שיפרתי את יכולת ההקשבה	7
X				חוויתי העצמה אישית....	8
	X			שיפרתי את הדימוי העצמי	9
	X			היום הצלחתי להרגיש מובן..	10
X				שיפרתי את ההערכה העצמית...	11
	X			היום הצלחתי להבין את האחר...	12
	X			שיפרתי את הביטחון העצמי...	13
	X			שיפרתי את יכולתי להתבטא בקבוצה..	14
X				חוויתי שייכות לקבוצה....	15
			X	חוויתי בדידות בקבוצה (נשארתי לבד...השאירו אותי לבד)....	16
X				חוויתי תקווה.....	17
X				פיתחתי מיומנות חברתית...	18
X				הייתה לי חוויה מתקנת.....	19
X				קשה לי עם חשיפה עצמית...	20
	X			התגברתי על חוסר הביטחון שלי....	21
	X			יישמתי דפוס התנהגות חדש עבורי שלמדתי מחבר בקבוצה	22

ולסיום, הזמנה לכתוב כל העולה על ליבך....שיתוף, שאלה, בקשה

"רצייתי רק לומר....."תודה על הליווי, החיזוק, לחברי הקבוצה שהיו שם בשבילי, לדעת שאני לא לבד"; "עושה טוב לשתף"; "שמחה על ההזדמנות להשתתף בסדנא מעצימה כמו זו. לא פשוט אבל הקושי חישל אותי ועזר לי להתמודד ולהשיג עבורי דברים רבים שהיו מעורפלים. גם הרגשתי שתרמתי לאחרים, גם זה חיזק אותי מאוד שיכולים להיעזר בי, שיש לי מה לתת, הרגשתי משמעותית".

סל פיקוח ומעורבות חברתית

דו"ח לאחר ההפעלה לצורך בקרה ופרסום בקובץ יוזמות

שם המכללה: מכללת אורנים

שם היוזמה: הפקת סרטי אמן - אמנים ויוצרים ישראלים בני זמננו (יוזמת המשך)

שמות המרכזות: עידית לבבי גבאי וד"ר יעל גילעת

שם המפקח: ד"ר כמאל חוואלד

מטרות היוזמה והרצינות

רציונל:

הגלריה במכון לאמנות במכללה האקדמית אורנים פועלת בשנים האחרונות מתוך זיקה והבנה מחודשת ומחדשת של הקשר והפוטנציאל הטמון בחלל תצוגה הקשור במסגרת לימודי החוג לאמנות. קשר ייחודי זה הופך את חלל הגלריה 'למעבדה דינאמית' של תצוגה וחקר של אמנות ותרבות בישראל.

הגלריה באורנים פועלת באופן עקבי ומקצועי מזה 18 שנה, במסגרת קורס גלריה אותו יזם ומוביל האמן – פרופ' דוד וקשטיין.

במקביל ללימודי האוצרות לוותה הפקת התערוכות במשך השנים בראיונות מצולמים עם עשרות מבחירי אמני ישראל שהציגו בגלריה במשך השנים. כיום מצוי בידינו ארכיון מצולם של חומרי גלם נדירים.

בקשנו תמיכה במימון, ארגון, עריכה והפקה של סרטי אמן שנעשו ע"י מורים מקצועיים תוך כדי שיתוף ולימוד סטודנטים מהמכון לאמנות והחוג לתקשורת באורנים. סרטי אמן אלו מתבססים על הארכיון הנדיר ורב-הערך שבידינו ומהווים תוצר תרבותי-לימודי-מחקרי - בעל ערך ותרומה סגולית לאמנות והתרבות בישראל.

מטרות היוזמה

- הפקת סרטי אמן המבוססים על ארכיון הסרטים. חומרי הגלם הנדירים שהצטברו במוסדנו והמבוססים על פעילות הגלריה במשך 18 שנים.
- קידום, ארגון וקיטלוג הארכיון.

תיאור הפעילות בתשס"ט

- במסגרת קורס 'גלריה' בהנחיית האמן - פרופ' דוד וקשטיין, הסטודנטים הפיקו חומרי גלם – ראיונות מצולמים עם 7 אמנים/ציירים ישראלים: יהודה יציב, אסד עזי, ראובן זהבי, יהושע בורקובסקי, יורם מרוז, פסח סלבוסקי ונורית דוד.
- הפקת סרט אמנות-סטילס 07-08 – חלק א' - צוות עריכה שכלל עורך מקצועי [טל חכים] וקבוצת סטודנטים מהשנים ג' וד', הפיקו סרט אמנות שהתבסס על חומרי הגלם מעונות התצוגה הקודמת – סטילס 07-08. סרט זה כולל 12 ראיונות עם צלמים/אמנים ישראלים ופורש פנורמה ייחודית החושפת ריבוי קולות ומבטים בתחום אמנות הצילום בארץ.

- ארגון וקידום הקטלוג של ארכיון הסרטים: נערכו בידי נועה צורן, בוגרת המכון לאמנות באורנים.

משוב סטודנטים ואנשי סגל

הסטודנטים והסגל מעריכים פעילות זו, שהשפעתה על החוג לאמנות היא רב-מימדית - הן בטווח הקצר והן בטווח הארוך. אנו זוכים להערכה רבה למפעל זה גם מהקולגות (מרצים/אמנים/חוקרים) 'בשדה המקצועי-שדה האמנות' שמחוץ לאורנים.

התוצרים והתרומה המרכזית

1. הפקה וצילום של חומרי גלם – ראיונות עם 7 ציירים/אמנים ישראלים מובילים – במסגרת קורס 'גלריה' - עונת תצוגה תשס"ט = ציור 08-09
2. הפקת סרט אמנות - סטילס 07-08 – חלק א', ראיונות עם 12 צלמים/אמנים ישראלים 55 דקות [300 יחידות DVD במארז מעוצב].
3. קידום, ארגון וקטלוג ארכיון הסרטים.

הזמנה חוזרת

סינמטקת-לאביב

יום שישי 9.1.09 בשעות 12.00-13.30 באולם הקטן
מבית היוצר של הגלריה באורנים
סטילס 07-08 חלק א
ראיונות מצולמים עם 12 צלמים/אמנים המדברים על יצירתם.

רשימת האמנים:
אבי גנור, אורי גרשוני, בועד טל, גיא רז, גלעד אופיר, ורדי כהנא, טל שוחט, טלי כהן גרבוז, יהודית גואטה, יוסי ברגר, רועי קופר, שמחה שירמן

אוצר ועורך הסדרה: **דוד וקשטיין** / הפקה: **מכללת אורנים, אלי חכים ועמותת רשת**
עורך ראשי: **טל חכים** / עורכים נוספים: **דורון וולף יעל גסר** / מוסיקה מקורית: **עדי רגרט**
ניהול ופרסום: **עידית לבבי גבאי, נעה צורן והגר ציגלר**

בתוכנית:
12.00 קבלת פנים במעמד האמנים המשתתפים
דברים: **ד"ר יעל גילעת** - ראש המכון לאמנות, אורנים
דוד וקשטיין - אוצר ועורך הסדרה
12.30 הקרנת הסרט סטילס 07-08 - חלק א
באולם הקטן (60 דקות)

רשת
Hakim Productions
התכנון והאמנות אורנים
מכללת אורנים

הזמנה לסטילס בסינמטק

יום מרה בראיון מצולם עם סטודנטים

סל פיקוח ומעורבות חברתית
דו"ח לאחר ההפעלה לצורך בקרה ופרסום בקובץ יוזמות

שם המכללה : מכללת אורנים

שם היוזמה : כתב עת 'ביכורים' של החוג לערבית
(יוזמת המשך)

שמות המרכזים : ד"ר הדס הירש ומר מופיד סידאוי

שם המפקח : ד"ר כמאל חוואלד

מטרות היוזמה והרצינות

כתב העת 'ביכורים' נועד להוות במה ליצירה בשפה הערבית הספרותית של סטודנטים ואנשי סגל במכללת אורנים, במטרה לעודד שיח רב-תרבותי בין קוראים ויוצרים.

תיאור הפעילות

פרסום קול קורא, בחירת מערכת, קיום ישיבות מערכת לברירה ולמיון של החומר, הפקת כתב העת ועריכתו.

משוב סטודנטים ואנשי סגל

תחושה של גאווה בדרך ובתוצר, עניין וסקרנות מצד סטודנטים, סגל, הורים ומועמדים במכללה ומחוץ לה.

התוצרים והתרומה המרכזית

הפקת הגיליון, מתן אפשרות לפרסום יצירה בערבית במכללת אורנים, העלאת קרנו של החוג לערבית בקרב ציבור הסטודנטים ואחרים במכללה ומחוץ לה. היכרות עם מכללת אורנים, בכלל, ועם החוג לערבית, בפרט, בקרב ציבור מגוון.

משוב ובקרה פנימיים (על-פי מדדים)

עבודה מאומצת ואינטנסיבית של חברי המערכת בראשות העורך מר מופיד סידאוי, הפקה של גיליון בעל תוכן ואסתטיקה נאים.

ראה מצ"ב עותק של גיליון תשס"ט.

סל פיקוח ומעורבות חברתית

דו"ח לאחר ההפעלה לצורך בקרה ופרסום בקובץ יוזמות

שם המכללה : מכללת אורנים

שם היוזמה : פיתוח מאגר חומרים וספריית חומרים בערבית לסטודנטים
דוברי ערבית הלומדים בחוג לחינוך מיוחד
(יוזמת המשך)

שם המרכזת : ד"ר רונית ניצן-סלע

שם המפקח : ד"ר כמאל חוואלד

מטרות היוזמה והרציונאל

פיתוח ובניית מאגר מבוסס של חומרי למידה במטרה לשרת ולענות על צרכים ספציפיים של סטודנטים ערבים הלומדים במסגרת התכנית לדוברי ערבית בחוג לחינוך מיוחד-ערבית.

תיאור הפעילות

ניתן להצביע על ראשית בניית מאגר הכולל ספרי ילדים (מצ"ב דוגמה לספר), ספרות מחקרית בתחום החינוך המיוחד, בכלל, ובתחום לקויות הלמידה, בפרט, וכן משחקים לרכישת אבני היסוד בשפה הערבית ובחשבון. בנוסף, שקדנו על חיבור חומרים מקוריים בשפה הערבית כמו: ספר בחרוזים משעשעים, מילון עברי ערבי על פי קטגוריות לילדים, בניית ערכה לשימוש המורה והתלמיד המתקשה. כמו כן מוצעת הדרכה והשאלה על בסיס שבועי לחומרים בשפה הערבית.

משוב סטודנטים ואנשי סגל

סטודנטים מגיעים למרפ"ד כשעליהם נמנים סטודנטים סדירים בחוג לחינוך מיוחד, סטודנטים הלומדים להסבה, מורים בפועל הלומדים לתואר שני, בתכנית השפות הזרות. יש לציין את ההיענות ההולכת וגוברת של הסטודנטים לשימוש במאגר הנבנה.

התוצרים והתרומה המרכזית

1. הוצאתי לאור ביחד עם מעאני כריים ספר ילדים בחרוזה. ספר זה נועד לפתח מודעות פונולוגית בגיל הרך בשם قوالية. (מצ"ב עותק של הספר)
2. התחלנו בעבודה על הספר השני בסדרה, מילון לגיל הרך המבוסס על חלוקה ומיון לקטגוריות סמנטיות, לצורכי שימור חומר בזיכרון ולשליפה יעילה.
3. פיתחנו ערכת כרטיסי ניווט ותומכי זיכרון בערבית - למורה ולתלמיד המתקשה / לקוי הלמידה.
4. נבנה מאגר חומרים בערבית לשימוש של סטודנטים ומורים במרפ"ד.

סל פיקוח ומעורבות חברתית

דו"ח לאחר ההפעלה לצורך בקרה ופרסום בקובץ יוזמות

שם המכללה: מכללת אורנים

שם היוזמה: מחקר אורך ארבע-שנתי (שנה שנייה): "הקשר בין קריטריוני קבלה לאורנים (ציוני בגרות ופסיכומטרי) לבין הישגי הסטודנטים במכללה" (יוזמת המשך)

שם המרכזת: ד"ר טטיאנה זסלבסקי

שם המפקח: ד"ר כמאל חוואלד

מטרות היוזמה והרציונאל

בשנת תשס"ז חל שינוי בתנאי הקבלה למכללת אורנים, כאשר נפתחה אפשרות קבלה למכללה על בסיס ציוני בגרות בלבד (מ-85 ומעלה), זאת בנוסף לאפשרות הקודמת שאפשרה למועמדים הרשמה על בסיס ציון משולב (בגרות עם פסיכומטרי). מטרת המחקר הרב-שנתי הנוכחי היא לבחון את ההשלכות של חידוש זה בתנאי הקבלה על הישגי הסטודנטים במהלך לימודיהם במכללה, כמו גם על מידת המוטיבציה והשקעתם בלימודים.

תיאור הפעילות

המחקר מבוסס על:

1. ניתוח של נתונים "קשים" - מסד נתונים מכללתי לגבי הקשר בין קריטריוני הקבלה להישגים בלימודים בסוף שנה ב' במכללה.
2. השאלונים המתייחסים לנתוני רקע של הסטודנטים, כגון: פרטים דמוגרפיים, ציון הבגרות הממוצע, סוג הפקולטה, ציון פסיכומטרי, שיקולי הסטודנטים להיבחנות/אי-היבחנות במבחן פסיכומטרי. שאלות נוספות עסקו בהישגים לימודיים של הסטודנטים במהלך לימודיהם במכללה בתחומי הדעת השונים כמו גם בלימודי החינוך וכן בכישורים אקדמיים, כגון הנעה (מוטיבציה) בלימודים ומידת השקעה ומעורבות בהם. השאלון הועבר לכל הסטודנטים שהתקבלו לאורנים, בשנים תשס"ז ו-תשס"ח ללימודי תואר ראשון בפקולטות לחינוך ולמדעי החברה והרוח ובחטיבה להוראת המדעים (הרחבת המחקר ביחס לתשס"ח).

התוצרים והתרומה המרכזית

מניתוח הממצאים ניתן ללמוד על יעילותם של קריטריוני הקבלה השונים ביחס להישגי הסטודנטים בתחומי הדעת ובלמודי החינוך. אחד מממצאי המחקר: סטודנטים שהתקבלו למכללה על בסיס ציוני בגרות בלבד דיווחו על מידת ההשקעה בלימודים ועל הישגים אקדמיים גבוהים מאשר סטודנטים שהתקבלו גם על בסיס ציון פסיכומטרי.

בדומה לממצאים שהתקבלו בשנה שעברה, גם בקרב הסטודנטים שהתקבלו ללימודים בתשס"ח במגזר היהודי והלא-יהודי נמצא דפוס קשר שונה בין החזאים (הציון הפסיכומטרי וממוצע הבגרות) לבין הישגים במכללה. בקרב המגזר היהודי - ממוצע ציוני בגרות ניבא טוב יותר את הציונים בתום שנת הלימודים הראשונה, בשלושה תחומי הלימוד, מאשר

הציון הפסיכומטרי. לעומת זאת, בקרב המגזר הלא-יהודי מקדמי המתאם בין הציון הפסיכומטרי לבין הציונים במכללה היו גבוהים יותר מאשר מקדמי המתאם בין ממוצע בגרות לציונים במכללה.

נערכה השוואה בין הממצאים שהתקבלו השנה לבין אלו מהשנה הקודמת, במטרה לבחון את ההשפעה של קריטריוני הקבלה על המשתנים התלויים (הישגים לימודיים, הנעה והשקעה בהם) לאורך השנים.

נמצא כי "כוחם" של הציון הפסיכומטרי וממוצע הבגרות בניבוי ההישגים הלימודיים פחת במשך הזמן. למעשה מקדמי מתאם בין הציון הפסיכומטרי וממוצע הבגרות לבין הציונים במכללה בתום שנת הלימודים השנייה היו קרובים לאפס.

בקרב הסטודנטים היהודים מידת המוטיבציה ללימודים ומידת ההשקעה גם הן לא ניבאו את ההישגים בשנת הלימודים השנייה.

לעומת זאת, בקרב הסטודנטים הלא-יהודים נמצא קשר חיובי בין מידת המוטיבציה וההשקעה לבין הציונים בקורסי חינוך בתחום הדעת הראשון.

מצורף דוח סיכום ביניים של המחקר.

סל פיקוח ומעורבות חברתית

דו"ח לאחר ההפעלה לצורך בקרה ופרסום בקובץ יוזמות

שם המכללה : מכללת אורנים

שם היוזמה : מחקר על סטודנטים ערבים במכללת אורנים וצרכיהם הייחודיים

שם המרכזת : ד"ר מרי תותרי

שם המפקח : ד"ר כמאל חוואלד

מטרות היוזמה והרצינות

סטודנטים ערבים לומדים במוסדות להשכלה גבוהה, לרבות מכללות להוראה, אשר במרביתן לומדים סטודנטים יהודים. שפת ההוראה בכל המוסדות הללו היא עברית. המפגש בין סטודנטים יהודים וערבים אינו יוצר, בדרך כלל, מצב של רב-תרבותיות, בהקשר של הפחתת סטריאוטיפים, תפיסות שוויוניות או היכרות מעמיקה עם תרבותו של ה"אחר". שתי האוכלוסיות שומרות על בידול חברתי ואין שיתוף פעולה ביניהן בתחום הלימודי. הישגיהם של הסטודנטים הערבים נופלים מאלה של היהודים במרבית מקצועות הלימוד. על אף שחלק מהמכללות מנסות לסייע לסטודנטים הערבים ולהקל עליהם את תהליך הקליטה במכללות להוראה, הם עדיין חווים שוליות בכל תחומי החיים של המכללות.

תיאור הפעילות

בחינת ההצלחה של קליטתם ומעורבותם של סטודנטים ערבים במכללת אורנים ואיתור צרכיהם וצפיותיהם מהמכללה לשילוב עתידי מוצלח יותר.

משוב סטודנטים ואנשי סגל

ההיענות של הסטודנטים הערבים למלא את השאלון דרך האינטרנט הייתה מרשימה, כמעט 50%, מה שמעיד על רצונם להציג את עמדותיהם ואת ציפיותיהם מהמכללה.

התוצרים והתרומה המרכזית

מהממצאים הראשוניים עולה שרוב הסטודנטים מתקשים בשנה הראשונה ללימודיהם. נמצאו הבדלים משמעותיים בין הסטודנטים הלומדים לתואר ראשון ושני : הסטודנטים לתואר ראשון הם יותר צעירים ומתקשים יותר בלימודיהם האקדמאיים. רובם מתקשה להתמודד עם עומס המטלות, להכין רפרט בעל פה ולכתוב עבודה אקדמאית. חלק גדול מהם מתקשה להסתגל לשיטות לימוד חדשות שהן זרות לו. חלקם הגדול אף מתקשה להבין את המרצים ולהתבטא בעברית. השפה האנגלית היא בעיה מרכזית לחלק גדול מהם. על אף הקשיים הרבים בהם נתקלים רוב הסטודנטים הערבים, הם אינם פונים למערכי הסיוע הקיימים במכללה. השירות היחיד אליו הם פונים (יחסית לשאר מערכי השירות) הוא מרכז 'מעייני' (מרכז ייעוץ והנחייה). כמחצית מהמשיבים לא ידעו על קיומה של מכינה לסטודנטים הערבים במכללת אורנים, ורובם לא השתתף בה.

עם כל הקשיים שהמשיבים ציינו במהלך כל השאלון, חלקם הגדול מאוד אינו מסכים או מסכים במידה מועטה עם ההצעה לחייב סטודנטים ערבים להשתתף במכינה כתנאי להצלחתם בלימודים; רק מיעוט קטן מסכים במידה רבה או רבה מאוד לחייב סטודנטים ערבים להשתתף במכינה.

אלו הם ממצאים ראשוניים בלבד. ניתוח נוסף ייעשה על פי חלוקת המשיבים לבוגרי בתי ספר ממלכתיים ופרטיים. כמו כן הוחל בניתוח תוכן לשאלות הפתוחות בשאלון (מה יכול לעזור לך להשתלב בחיי המכללה? ולמי פונים בעת מצוקה?).

לאחר הניתוח אציג דוח מחקר מקיף אודות השתלבותם של סטודנטים ערבים במכללת אורנים, מעורבותם וצרכיהם הייחודיים במסגרת לימודיהם במכללה.

ממצאי המחקר יסייעו למכללה בהקמת מערך סיוע עתידי לסטודנטים ערבים, אשר ישפר את השתלבותם במכללה ואת הצלחתם בלימודיהם האקדמיים.

סטודנטים אשר יחוו פחות מנוכרים במכללה, עשויים לשפר את הישגיהם האקדמיים ולהיות מורים טובים יותר בעתיד החשים גם שייכות רבה יותר לחברה הישראלית.

סל פיקוח ומעורבות חברתית

דו"ח לאחר ההפעלה לצורך בקרה ופרסום בקובץ יוזמות

שם המכללה : מכללה אקדמית לחינוך - אורנים

שם היוזמה : מחקר הערכה : 'ללמד תנ"ך עכשיו' (3) – יום עיון למורים לתנ"ך ולסטודנטים להוראת המקרא בחינוך היסודי והעל-יסודי

שם המרכזת : ד"ר יונינה דור

שם המפקח : ד"ר כמאל חוואלד

מטרות היוזמה והרצינואל

מטרות יום העיון:

- לקיים מפגש למידה פורה בין חוקרים המייצגים דעות שונות, לבין מורים מבתי ספר שונים באוריינטציות הפדגוגיות והערכיות שלהם ובאוכלוסיות תלמידיהם, וסטודנטים המתכשרים להוראת המקרא בכל הגילים.
- לתרום למורים ולסטודנטים ידע דיסציפלינרי והוראתי על ידי חשיפה לרעיונות מקוריים, ודיון על דרכי הוראה.
- לקדם את הוראת המקרא בבתי הספר.
- לתרום לזהות המקצועית ול'גאוות היחידה' של המורים למקרא בבתי הספר, והסטודנטים המיועדים לכך.

רצינואל (של יום העיון):

מפגש החוזר על עצמו מדי שנה בשנה יוצר אמינות, וגורם לאנשים להיפתח, להעיז להציג הצעותיהם, ולהיות מעוניינים לשאוב רעיונות מעמיתים. הפגשת מומחים מבתי ספר שונים ורחוקים זה מזה בהרגליהם והשקפותיהם תורם לכל הצדדים. פיתוח מוטיבציה של מורים להראות לאחרים את הישגיהם תורם בסופו של דבר להוראת התחום.

יעדים (של יום העיון)

- א. קידום הוראת המקרא במערכת החינוך מבתי הספר היסודיים ועד הכיתות הגבוהות בבתי הספר העל-יסודיים.
- ב. הטמעת ערכים של פדגוגיה ביקורתית בתכנים ספציפיים של הוראת המקרא.
- ג. טיפוח הקשר בין אורנים - כמכללה להכשרת מורים, לבין ההוראה בבתי הספר.
- ד. תרומה לתחושת השיתוף והקשר בין מורים למקרא במוסדות השונים, וטיפוח 'גאוות היחידה' של מורי התחום.

אוכלוסיית היעד

סטודנטים למקרא באורנים
מורים למקרא בבתי הספר בצפון הארץ, בחינוך היסודי והעל-יסודי.

תיאור הפעילות – תכנית יום העיון

9:15 - ברכות

פרופ' יאיר קארו – ראש אורנים
ד"ר אלי ברוך – החוג למקרא באורנים

מושב ראשון: ספרי נביאים ראשונים: שאלות ותשובות

09.45 – ד"ר איתמר כסלו – אורנים ואוניברסיטת חיפה:

הגם אלישע בנביאים?

10.15 – עומר סרגי – אוניברסיטת ת"א

איך קרע דוד את המלוכה מיד שאול?

10.45 – מקהלת שיר המעלות – הקהילה הרפורמית בקריית טבעון

11.00 – פרופ' עודד ליפשיץ – אוניברסיטת תל-אביב: "המקרא - מיהושע עד יאשיהו"

מושב שני – מקבצים – ללמד תנ"ך עכשיו

12.00 – 13.30 – מורים מספרים על דרכי הוראתם

מקבץ א' - לביה"ס היסודי

יו"ר: הדס פרידמן (אורנים וסמינר הקיבוצים)

- * יעל בדולח (ביה"ס רימונים) – משבוע לשבוע באופן קבוע - טקס פרשת השבוע
- * עומר סרגי (אוני תל-אביב) - משל יותם בכיתה ד'
- * נעה רוזנברג (מוזיאון גוטמן) – "לא תעשה לך פסל וכל תמונה?" – אמנות בהוראת המקרא

מקבץ ב' - לביה"ס היסודי

יו"ר: ענת גסול-רביד (אורנים)

- * אושרה אברמיס (ביה"ס נופי הגליל) – התנ"ך זה אני
- * תומר ויב (גן כלנית) – מתי אלוהים מתקלח? (שאלה בגן הילדים)
- * עפרי גבע (אורט תל-נוף) - "איך נפלו גיבורים" – עיון בקינת דוד

מקבץ ג' – לביה"ס העל-יסודי

יו"ר: ד"ר יונתן כהן (אורנים וסמינר הקיבוצים)

- * חנה ידען (ביה"ס העמק המערבי) - נאומי רבשקה: לוחמה פסיכולוגית "בתעלת הבריכה העליונה"
- * לידיה גל, מעיין כהן ומיה סבג (בית ירח) - פסטיבל בראשית
- * ד"ר שושי בראון (בגרות קואוצ'ינג) - קואוצ'ינג בגן עדן

מקבץ ד' - לביה"ס העל-יסודי

יו"ר: ד"ר עידן ברייר (אורנים ואוניברסיטת חיפה)

- * סמדר מאיר (ביה"ס כברי-מנור) - שירי מלחמה במקרא ובשירה מודרנית
- * תמי עזר ואחיק גופר (ביה"ס הניסויי משגב) - מבט אל נפשו של מנהיג מקראי דרך מבט אל נפשנו
- * ד"ר גבי שטרית (בית החינוך כרמל זבולון) - סיפור קין והבל בדברי חז"ל - אין חדש תחת השמש

מושב שלישי

13.45 – 15.00 – אנסמבל עיתים: "ויסעו. ויחנו": מסע תיאטרלי בסיפורי התנ"ך (בימוי: רינה ירושלמי)

משוב סטודנטים ואנשי סגל

כל משתתפי יום העיון – סטודנטים, אנשי סגל, ומורים שהגיעו מבתי הספר השונים השתתפו במחקר הערכה מפורט, חלקו איכותני וחלקו כמותני, אודות יום העיון, שנערך בידי מיכל רוזניק-שפירא.

התוצרים והתרומה המרכזית

תחושת שותפות המשימה של הוראת המקרא בחינוך הממלכתי – למורים ולסטודנטים. שביעות רצון של מורים וסטודנטים – שהתעשרו ברעיונות ובדוגמאות להוראה. שביעות רצון של מורים וסטודנטים שקיבלו שלוש הרצאות מרתקות בנושאים הרלוונטיים להוראתם.

משוב ובקרה פנימיים (על-פי מדדים)

ראה דוח מחקר ההערכה מצורף בזאת.

פרופ' עודד ליפשיץ מרצה ביום העיון "ללמד תנ"ך עכשיו 3"

תכנית יום העיון

- 08.45 - התכנסות והרשמה
- 09.15 - ברכות
- פרופ' יאיר קארן - ראש ארונים
- הרב ד"ר דני טרופי - גשר
- ד"ר אלי ברוך - החוג למקרא בארונים

מושב ראשון: ספרי נביאים ראשונים: שאלות ותשובות

09.45 - ד"ר איחמר כסיו - ארונים ואוניברסיטת חיפה
הבט אלישע בנביאים?

10.15 - עומר סרגי - אוניברסיטת תל אביב
איך קרע דוד את המלוכה מיד שאול?

10.45 - **מקורות שיר המעלות** - הקהילה הרפורמית בקייפט טאון

11.00 - פרופ' ערדד לופשיץ - אוניברסיטת תל-אביב
המקרא - מיושע עד יאשיהו

11.30 - הפסקת קפה

מושב שני: מקבצים - ללמוד תנ"ך עכשיו

12.00 - 13.30 **מורים מספרים על דרכי הוראתם**
99 שאלות ותשובות על תנ"ך

13.30 - הפסקת קפה

מושב שלישי

13.45 - 15.00 - אנמבל נייטס - "ויטנען ויחטב"
מסע היאטרולי בסיפורי התנ"ך
בימי: יעקב ויושע

תכנית יום העיון

מקבצים

12.00 - 13.30

ללמוד תנ"ך עכשיו - מורים מספרים על דרכי הוראתם

בחר באחד המקבצים

מקבץ א' - לביה"ס היסודי (חדר 303)

י"ר: הדס פרידמן (אורנים ומסגרת הקיבוצים)
יעל בודלח (ביה"ס ויסורים) - משבוע לשבוע באופן קבוע סקס פרשת השבוע
עומר סרגי - (אוניברסיטת תל אביב) - משל יוחזק ריחוק ד'
נעה רוזנברג (מדיאון גוטמן)
כ"א ועשור ל' פסל וילי חמוטרי - אשנות בורואות זמנו א

מקבץ ב' - לביה"ס היסודי (חדר 401)

י"ר: ענת גסל-רביד (ארונים)
אשתרה אברמיס וביה"ס נופי הנדלון - התנ"ך זה אני
עומר יוב (גן כלנית) - מתי אלוהים מתקלח (שאלה בגן רילדים)
עמי נגה - (אנדרסן-מל-קין) - "אין ויילי מינוסיל - גינת ויל

מקבץ ג' - לביה"ס העל-יסודי (חדר 402)

י"ר: ד"ר יונתן כהן (ארונים ומסגרת הקיבוצים)
חנה ידעו (ביה"ס חסמס המעריב) -
נאסי רבשיה - לוחמה פסיכולוגית במעלת הברכה הענינה
לידיה גיל, מעיין כהן ופיה סג - (בית ירח) - מסטיבל בראשית
ד"ר שושני זרואן - (ג'נווה קאאייג) - קאאייג זמן ש'ן

מקבץ ד' - לביה"ס העל-יסודי (חדר 403)

י"ר: ד"ר עידן ברויר (ארונים ואוניברסיטת חיפה)
ענת ימין - (היהודים בני-ימי) - שירי חלומות ומקרא ושיעור חלומות
תמי ציר ואחיק נופר (ביה"ס התיכניי מטגב) -
מבט אל נפשו של נבחינ סקרא דוד מבט אל נפשו
ד"ר גבי שטרית - (בית החינוך כרמל זבולון) -
סיפור סק וחבל בדברי חו"ל - איך חדש תחת השמש

סל פיקוח ומעורבות חברתית דו"ח לאחר ההפעלה לצורך בקרה ופרסום בקובץ יוזמות

שם המכללה : מכללת אורנים

שם היוזמה : **הקניית כלים ומיומנויות ייחודיים להוראת המקרא בגן הילדים**

שם המרכזת : ענת גסול-רביד

שם המפקח : ד"ר כמאל חוואלד

מטרות היוזמה והרצינואל

הוראת המקרא בכלל, ובגיל הרך במיוחד, מצריכה הכשרה מיוחדת. הכשרה זו ניתנה ע"י מרצה למקרא המתמחה בהיבט הזה של הוראת המקרא בגיל הרך, וגננת שהתמחתה ביישום נושא זה. ההכשרה התבצעה בתוך גן הילדים ובשיעורים במכללה, ואפשרה יישום מודרך ואחראי בפועל על ידי הסטודנטיות המתמחות.

תיאור הפעילות

קבוצת מתמחות מקרא שנה ד' יחד עם המנחה ענת גסול-רביד ביקרה אחת לשבועיים בגן הילדים בשער העמקים, בגן של אפרת שביט. כל מפגש ארך שעה עגולה. בחצי השעה הראשונה צפו הסטודנטיות במפגש בגן בו לימדה אפרת טקסט מקראי. בחצי השעה השנייה התנהל דיון משותף על המפגש שכלל את הסטודנטיות, המרצה והגננת. בדיון זה הובהרו המטרות של המפגש, הרצינואל לבחירת הדילמות שהעלתה הגננת בעקבות הטקסט המקראי, המאפיינים הגיליים שעמדו מאחורי הרצינואל. נשאלו שאלות, והוצעו הצעות לאפשרויות לימוד נוספות וכד'. אחת לשבועיים התקיים שיעור במכללה, אשר בחלקו נערך דיון יותר מעמיק על המפגש, ובחלקו התקיימה הוראת עמיתים במפגשים בגן, שאפשרה לסטודנטיות להתנסות עצמאית בכלים שקבלו בצפייה בגן הילדים.

משוב סטודנטים ואנשי סגל

הסטודנטיות העריכו כי היה זה השיעור החשוב ביותר שקבלו במהלך התמחותן. הן ציינו כי הייתה להן אפשרות לחבר בין התיאוריות שלמדו במכללה לבין ישומן בשדה, בגן. כתוצאה מההתנסות הן הצליחו לחבר "את כל החוטים" יחדיו, ולקבל תמונה ומושג אמיתיים על הוראת המקרא בגן הילדים. ענת גסול-רביד ראתה בשיעורי הוראת העמיתים שהתקיימו במכללה את ההשפעה המבורכת על התפתחות ההוראה של הסטודנטיות. הוראתן הפכה משמעותית ורלוונטית. איילת להב, ראש המסלול, נכחה במפגש הסיום בגן, והתרשמה עמוקות מהצלחת ההתנסות.

התוצרים והתרומה המרכזית

1. שיעורי הוראת עמיתים, ומערכי מפגשים בגן ששופרו לאין ערוך.

2. הסטודנטיות קבלו הנחיה והדגמה באלו חומרי עזר הן יכולות להשתמש בעבודתן בגן בהוראת המקרא.
3. הסטודנטיות נחשפו לדרכים מגוונות של הוראת המקרא בגן הילדים: מפגש פרונטלי, המחשה, שיכתוב הטקסט, יצירה בקבוצות, יצירה עצמית, דרמה, ריקוד, מוסיקה וכד'.
4. הסטודנטיות קבלו הדגמה לעידוד החשיבה הביקורתית של הילד באמצעות לימוד של טקסטים מקראיים.
5. הסטודנטיות קבלו הדגמה לחיבור שבין עולמו של הילד לעולם הטקסטים המקראיים.

מצ״ב 3 תמונות להדגמת הפעילות.

סל פיקוח ומעורבות חברתית

דו"ח לאחר ההפעלה לצורך בקרה ופרסום בקובץ יוזמות

שם המכללה: מכללת אורנים

שם היוזמה: פיתוח מודל רב-שנתי להתמחות בתחום הוראת המתמטיקה

שמות המרכזות: פרופ' צביה מרקוביץ, ורד לוריא

שם המפקח: ד"ר כמאל חוואלד

מטרות היוזמה והרצינות

מטרת על: שיפור איכות ההכשרה של הסטודנטים כמורים מקצועיים למתמטיקה. מטרתנו היא לפתח מודל, שמצד אחד יהיה ייחודי למקצוע המתמטיקה, ומן הצד השני יוכל להוות דגם להתמחות בתחום הדעת, במסגרת אימוני ההוראה, גם במקצועות אחרים. המודל ישלב את בית הספר המאמן, את המורות המאמנות, את המדריכה הפדגוגית, המלווה הדידקטית ומרצה נוספת (ראש החוג לחינוך מתמטי במכללה). מטרת נוספות:

- שילוב בין המכללה והשדה, שילוב בין התיאוריות הנלמדות בשיעורי החינוך המתמטי והוראת המתמטיקה בפועל.
- חידוד הקריטריונים לצפייה בשיעורים והקווים המנחים לתכנון שיעורי מתמטיקה.
- העמקת שיתוף הפעולה בין המכללה, המורים המאמנים ובית הספר המאמן.
- העמקת שיתוף הפעולה בין המדריכה הפדגוגית למדריכה הדידקטית.

תיאור הפעילות

אוכלוסיה

היוזמה התבצעה כליווי דידיקטי לקבוצת סטודנטים בשנה השלישית של לימודיהם. הקבוצה מנתה בתחילת הסמסטר 7 משתתפים, במהלך הסמסטר הפסיקה אחת הסטודנטיות את לימודיה, לכן יוצג הליווי שהתקיים ל-6 סטודנטים בלבד. סטודנטים אלה התנסו ב-4 כיתות בבית ספר מאמן אחד. קבוצה זו כללה 5 סטודנטיות יהודיות וסטודנט אחד בן המגזר הבדואי. הסטודנטיות נכחו בביה"ס המאמן יומיים מדי שבוע במהלך הסמסטר, יום אחד הוקדש לליווי דידיקטי בתחום המתמטיקה והיום השני הוקדש להדרכה פדגוגית. הסטודנט השתתף רק בפעילות הליווי הדידיקטי בבית ספר זה.

פעילות

הליווי התבצע במהלך הסמסטר הראשון של שנת הלימודים במשך יום אחד בשבוע. בחופשת הסמסטר לימדו הסטודנטים את הפרויקט המתמטי (כ-10 שיעורים) אותו בנו לכיתות ההתנסות, וגם בתקופה זו התקיים הליווי. בתחילת כל חודש ניתנה לסטודנטים, למרכזת החשבון, למנהלת ביה"ס ולמדריכה הפדגוגית תכנית הפעילות לחודש הקרוב, תכנון שאפשר התארגנות מראש של כל הנוגעים בדבר.

הפעילויות הכלולות בליווי הדידקטי נבחרו בהתייחס לשלושה צירים מרכזיים :

- א. יישומי תיאוריה ומחקר בשדה הבית ספרי.
- ב. פעילותו של הסטודנט : מצופה מלא לצופה משתתף ולמשתתף פעיל.
- ג. מסגרת הפעילות : יחיד, קבוצה קטנה, הקבוצה כולה.

הוראת הסטודנטים וצפייה בעמיתים

- במהלך התקופה הנדונה לימד כל סטודנט שלושה שיעורים, בהם צפתה המדריכה הדידקטית וצפו 2-3 עמיתים. טרום השיעור התבקש הסטודנט לקבוע את מטרות השיעור ולתכנן את פעילותו עפ"י דף הנחיות קבוע. לאחר השיעור התקיימה פגישת משוב בהשתתפות כל הנוכחים בשיעור
- (הסטודנט שלימד, המורה המאמנת, סטודנטים עמיתים, מדריכה פדגוגית והמדריכה דידיקטית). בפגישה זו היו כל השותפים פעילים. המלווה הדידקטית הקפידה על התייחסות לתחום הדעת והוראתו בלבד. פגישת המשוב נסמכה על דפי התצפית שנכתבו במהלך השיעור ואשר נבנו ע"ס הידע התיאורטי שהוצג במפגשי הלמידה.
- לאחר פגישת המשוב כתב הסטודנט אשר לימד את השיעור התייחסות רפלקטיבית לכל שלושת המרכיבים : תכנון, ביצוע, משוב.
- הקבוצה כולה חולקה ל-2 תת קבוצות, אשר המשתתפים בהן צפו אלה באלה כ-3 פעמים במהלך הסמסטר. כך התאפשר מעקב אחר התפתחותו המקצועית של הסטודנט גם ע"י עמיתיו, לא היה איום של קבוצה גדולה של צופים בעת הוראת השיעור והתאפשר דיון פעיל לאחר הצפייה.

צפייה במורות מאמנות ודיון בעקבות הצפייה

- במהלך שני ימי ההתנסות התקיימה צפייה פרטנית של הסטודנטים במורות המאמנות שלהם, הן בשיעורי מתמטיקה והן בשיעורים אחרים.
- בנוסף, התקיימו ארבעה מפגשי צפייה משותפים של הקבוצה כולה במורות מאמנות אשר לימדו שיעורי מתמטיקה.
- לאחר הצפייה בשיעור כתב כל אחד מהסטודנטים מה היו הלמידות המשמעותיות שלו משיעור זה. התקיים דיון משותף עם המורה המאמנת, בו היא הציגה את שיקולי הדעת המקצועיים שלה, התלבטויותיה וניסיונה המקצועי בשכבת גיל זו. צפינו בשלושה שיעורים בכיתות א' ושיעור אחד בכיתה ו'.
- בעקבות צפייה באחד משיעורים אלה התקיים מפגש של הקבוצה בו נדון שיעור וירטואלי שנבנה עפ"י עקרונות השיעור בו צפתה הקבוצה (את המפגש הזה הנחתה המרצה השנייה מהחוג לחינוך מתמטי).

צפייה בפעילות מתמטית חוץ-כיתתית

- לקראת חנוכה התקיימו פעילויות שכבתיות העוסקות במתמטיקה בכיתות א' ובכיתות ו'. הקבוצה כולה השתתפה בפעילות זו כצופים-משתתפים.
- לקראת הפעילות נפגשה הקבוצה עם רכזת החשבון בביה"ס, על מנת להתוודע אל הפעילות המתוכננת טרום-צפייה בילדים הפועלים בה.

מפגשי למידה

- התקיימו שני מפגשי למידה שעסקו בחומר תיאורטי: בשניהם הוצגו מודלים / עקרונות להוראת המתמטיקה. ההוראה במפגשים אלה נעשתה ע"י המלווה הדידקטית. במפגשים הושם דגש על החיבור שבין התיאוריה ויישומה בכיתות. הובאו דוגמאות ליישומים שהתרחשו ויישומים אפשריים של המרכיבים התיאורטיים בכיתות ובשיעורים בהם צפינו.
- התקיים מפגש שעסק בהערכה במתמטיקה אותו ניהלה רכזת המקצוע בביה"ס, ששימשה גם כמורה מאמנת לשתיים מהסטודנטיות.
- בתחילת הסמסטר התקיים מפגש בנוכחות המרצה השנייה ובמהלכו התקיים דיון בשאלות כמו: מיהו המורה הטוב למתמטיקה? מהו שיעור מתמטיקה טוב? על מה יש לשים את הדגש בעת צפייה בשיעור מתמטיקה? על שאלות אלה ענו הסטודנטים בכתב טרום-דיון.
- במפגש המסכם נתנו הסטודנטים משוב לתהליך כולו, בנוסף למשובים שכתבו באופן אישי.

מפגשי הדרכה אישיים

- לקראת הוראת הפרויקטים האישיים התקיימו מפגשים בין המדריכה הדידקטית והסטודנטים ללמידה ותכנון הפרויקט.
- טרום מפגש כזה התבקש הסטודנט לעיין בקפידה בתכנית הלימודים בפרק הרלבנטי לנושא עבודתו, לקרוא ספרות מחקרית בנושא, ולבנות סכימה כללית של מטרותיו ודרך עבודתו.

משוב סטודנטים ואנשי סגל

- בסוף הסמסטר התקיימה פגישה בה השתתפו הסטודנטים, המלווה הדידקטית, והמדריכה הפדגוגית. לקראת הפגישה התבקשו הסטודנטים לכתוב משוב שכלל שני חלקים:
- לעיין ברשימת תחומי הפעילויות שהתקיימו במהלך הסמסטר (צורפה רשימה של שבעה תחומים), לבחור את חמש הפעילויות המשמעותיות ביותר, לדרג אותן בסולם של 1-5 ולנמק את הבחירה.
  - לענות על השאלה: "מה היית משנה לטובת ביצוע טוב יותר של הליווי הדידקטי?" בפגישת המשוב התקיים דיון שהוקלט ותומלל ובו התייחסו הסטודנטים לנקודות חוזק ונקודות לשיפור של מסגרת הליווי הדידקטי.
- מהחלק הראשון של המשוב בכתב עולה כי הפעילויות המשמעותיות ביותר מבחינת הסטודנטים היו (לפי סדר חשיבות):
1. הוראת שיעור בכיתת ההתנסות (נבחר במקום הראשון על ידי 3 סטודנטים).
  2. צפייה במורות מאמנות (נבחר במקום הראשון על ידי 2 סטודנטים).
  3. מפגשים משותפים של כל קבוצת הסטודנטים והצוות המלווה (נבחר במקום השני על ידי 4 סטודנטים).
- מהחלק השני של המשוב בכתב עולה כי סטודנטים מעטים הצביעו על נקודות לשיפור. אחת הנקודות שעלתה הייתה הצורך לצפות במשותף במורות מאמנות מכיתות אחרות. לגבי נקודות החוזק הסטודנטים ציינו מספר נקודות, למשל:
- "הליווי היה תמיד זמין ומקצועי. יצאתי מעושרת בכלים מקצועיים להוראת המתמטיקה".

"תרם רבות מבחינת הצמיחה האישית שלי בהוראת שיעורים, בצפייה בעמיתים ואף במורות ותיקות."

בדיון הקבוצתי הסטודנטים העלו דברים נוספים: הם אמרו כי המסגרת הנוכחית חייבה אותם להורות מתמטיקה לעיתים תכופות בניגוד להתנסות שלהם בהוראת שיעורי מתמטיקה בשנים קודמות. כמו כן הם הצביעו על החשיבות של צפייה בעמיתים וצפייה במורות מאמנות ועל התרומה של אלה להתפתחותם המקצועית. הם הדגישו את היישום המיידי מהמודלים והתיאוריות לעבודה בכיתה. הם הזכירו את המפגשים המשותפים עם המרצה מהמכללה כמפגשים שחידדו את ההיבטים היישומיים של הוראת המקצוע. עוד נאמר כי המלווה הדידקטית הייתה כתובת זמינה לסיוע וכי המשוב שהיא נתנה היה חשוב ופוקח עיניים. הסטודנט ציין כי הצפייה בפעילות שכבתית (לקראת חג החנוכה) היוותה עבורו מודל לפעילות מתמטית בבתי ספר ערביים.

נקודה משמעותית שהעלו הסטודנטים כנקודה לשיפור היא חיוניות ההפעלה של מסגרת זו במהלך שנה שלמה - במהלך שנה ג' כולה או מחציתה בשנה ב' ומחציתה בשנה ג'. המדריכה הפדגוגית שנכחה בחלק ניכר מהפעילויות ציינה כי כיום יש בידיה ידע רב יותר וכלים מקצועיים יותר לצפייה בשיעורי מתמטיקה.

במפגשים שהתקיימו לאחר שסטודנט/ית לימד/ה ציינו המורות המאמנות לא אחת את הידע שהן רוכשות במפגשי משוב אלה: כלים חדשים להוראת נושאים מתמטיים אותן הן מלמדות והסתכלות ממוקדת יותר במיומנויות ובכישורים אותם מפעילים תלמידים.

התוצרים והתרומה המרכזית

- פותח מודל לליווי דידיקטי של סטודנטים בתחום המתמטיקה.
- הסטודנטים רכשו כלים לתכנון מקצועי יותר של שיעור מתמטיקה וכלים ללמידה באמצעות צפייה בעמיתים או במורים אחרים.
- התחדשות המורים המאמנים בנקודות מבט נוספות בתחום הוראת המתמטיקה ודרכי הלמידה של ילדים, מודעות רבה יותר לדרכי התיווך של המבוגר מול הילד וכלים מקצועיים למתן משוב ממוקד וענייני.
- תרומה לאנשי הסגל במכללה: למדריכה הפדגוגית, למלווה הדידקטית ולצוות המרצים בתחום הדידקטיקה של המתמטיקה.

סל פיקוח ומעורבות חברתית

דו"ח לאחר ההפעלה לצורך בקרה ופרסום בקובץ יוזמות

שם המכללה : מכללת אורנים

שם היוזמה : הרחבת פרויקט עמיתות מכללה-שדה בעיר יוקנעם

שם המרכזת : איילת להב

שם המפקח : ד"ר כמאל חוואלד

מטרות היוזמה והרצינות

- הרחבת פרויקט עמיתות מכללה שדה, לכל מערכות הגיל הרך ביוקנעם (מלידה עד שש) כולל התמחות חינוך מיוחד.
- הכשרת השדה להרחבת הפרויקט מרמת ניהול, פיקוח וגננות.
- יצירת דפוסי עבודה עם הפיקוח.

תיאור הפעילות

במהלך חודשים יולי, אוגוסט, ספטמבר 2009 :

- יצרנו קשר עם אגף החינוך ביוקנעם.
- הנושא של הרחבת פרויקט עמיתות מכללה שדה הובא בפני ועדת ההיגוי של יוקנעם.
- נציג המכללה ישב במהלך השנה כולה בוועדת ההיגוי של יוקנעם.
- גובשו דפוסי עבודה משותפים מכללה-שדה עם הפיקוח של הגיל הרך, מתנ"ס, נעמ"ת ויצ"ו. עדין נעשים ניסיונות ליצור זאת עם משרד החינוך.
- הסתיימה ההכשרה של צוות הגיל הרך ביוקנעם, והוענקו תעודות למחנכות מטעם אורנים.

משוב סטודנטים ואנשי סגל

- הצוות החינוכי סיכם את השנה כשנת פעילות מוצלחת, ממנה נהנו הילדים, הצוותים והסטודנטים.
- הילדים נתרמו בפעילויות חדשות כמו טיול, חצר הגרוטאות, תיבות פעילות ומשחק "כאילו" עם תיווך מותאם לגיל הרך.
- הצוות החינוכי הביע סיפוק מההכשרה ומהמפגש עם הסטודנטים וצוות ההדרכה, בו התקיים דיאלוג סביב נושאים של הדרכה וחינוך בגיל הרך.
- נרשם תסכול סביב הקושי לקיים דיאלוג עם הפיקוח של משרד החינוך.

התוצרים והתרומה המרכזית

- הרחבת פרויקט עמיתות מכללה שדה לכל הגיל הרך בעיר יוקנעם.
- פיתוח דיאלוג משותף בין מכללה, ומערכת הגיל הרך (בגילאי לידה עד שש) ביוקנעם.
- העמקת יכולת ההדרכה של הגננת המאמנת.

משוב ובקרה פנימיים (על-פי מדדים)

- נציג המכללה יושב בוועדת ההיגוי של הגיל הרך של יוקנעם, על תקן איש מקצוע.
- הגננות לקחו חלק פעיל ביותר בהדרכת הסטודנטים ובהערכתן.
- מסגרות הגיל הרך בגילאי לידה עד שש מעוניינות מאוד בפרויקט העמיתות ואף מעוניינות להרחיבו לערים אחרות.
- סטודנטים מעוניינים מאוד להשתלב במערכות הגיל הרך ביוקנעם יותר מאשר בשנים קודמות, ורואים בהתנסות זו אתגר תורם ומצמיח.
- פעילויות חדשות הוכנסו לסדר היום בגיל הרך.

סל פיקוח ומעורבות חברתית

דו"ח לאחר ההפעלה לצורך בקרה ופרסום בקובץ יוזמות

שם המכללה: מכללת אורנים

שם היוזמה: האמנות חלק בלתי נפרד מהסביבה החינוכית

שם המרכזת: צילה גביש

שם המפקח: ד"ר כמאל חוואלד

מטרות היוזמה והרצינות

הרצינות:

הפיכת האמנות חלק בלתי נפרד מהסביבה החינוכית ומתהליך הלמידה של המתכשרים להוראה בגילאים הצעירים.

מטרות היוזמה:

לבסס ולהרחיב את ההבנה של המתכשרים להוראה בגילאים הצעירים באשר לתהליכי ההתפתחות והלמידה שחווים ילדים צעירים במדיומים של האמנות, על ידי תיעוד ויזואלי וטקסטואלי של תהליכים אלה. תרגול מיומנויות של התבוננות, תיעוד ותיווך עם המורים לעתיד לשם הבנת ביטוי הילדים במדיומים של האמנות.

תיאור הפעילות

תחילתה של הפעילות הייתה בהתנסות ישירה של הסטודנטים המתכשרים להוראה בגילאים הצעירים במדיומים הבסיסיים של האמנות: כיוור בחמר, ציור בגירי שעווה, צביעה בצבעי גואש והדבקה בגרוטאות נייר. המשכה היה בתיעוד ויזואלי וטקסטואלי של פעילות ילדים צעירים בחומרים אלה ובניסיון לזהות תהליכי למידה, עיצוב והבעה בהם. מתוך החומר הרב שנאסף נבחרו מגוון של קטעים אשר עוצבו לתערוכות המסכמות את התהליך מראשיתו ועד למסקנות הפדגוגיות, הנובעות הן מהכרת המדיום והן מהבנה התפתחותית.

משוב סטודנטים ואנשי סגל

"... רק בראיה לאחור כאשר סרקתי את החושים ושחזרתי את חוויית העשייה בחמר, הצלחתי לתרגם את תחושותיי למילים. דבר מעניין ראשון קרה כאשר התבוננתי על הצורות השונות שנוצרו בחמר סביבי על ידי הבנות, יכולתי ממש לחוש באצבעותיי את התנועה שנעשתה על מנת ליצור את הצורה בה התבוננתי בחמר..."

"... בהתנסות שלנו בגירי שעווה ובצבעי גואש גיליתי פתאום לאלו גוונים וגווני גוונים ניתן להגיע ותמיד יש את האפשרות לשנות ולתקן. כך אפשר להמשיך ולעבוד עוד ועוד..."
"...עבודה זו על ארגו החול חייבה אותי לצפות ולבחון את החול ואת הפעילות בארגו החול בעיניים לומדות, מתרשמות וביקורתיות. לעזר עמדו לי העקרונות המנחים בבחירת חומרי אמנות בגן..."

"... למדתי לשים לב לדקויות הקטנות בעבודה של הילדים במדיומים הבסיסיים – חמר, חול, גירי שעווה, צבעי גואש..."

התוצרים והתרומה המרכזית

התוצרים: יצירת סדרת תערוכות מתחלפות, כאשר כל תערוכה מבטאת בתמציתיות נושא נבחר הקשור ברציונל.

התרומה המרכזית: יצירת התערוכות כמפעל משותף ה"ניזון" כולו מתגובות הסטודנטים להתנסויות שלהם בחומרי האמנות ומההתבוננות הקשובה שלהם בפעילות הילדים.

משוב ובקרה פנימיים (על-פי מדדים)

בהשוואה לשנים קודמות נוכחתי שבעקבות הדרך החדשה בה פעלנו השנה, חל שינוי משמעותי ביחסם של המתכשרים להוראה בגילאים הצעירים למקומם ולתרומתם של חומרי האמנות בתהליכי למידה בילדות המוקדמת. יתרה מכך, חל שינוי ביכולתם להתבונן התבוננות קשובה ורגישה בפעילות הילדים ובאופן בו הם יוצרים יחסים עם החומרים. אני רואה בכך צעד ראשון שאפשר לכל המשתתפים ליצור יחסים עם המדיומים עצמם ועם הילדים. זהו מהלך שחשוב להמשיך בו כדי להעמיק את הדיאלוג המשותף לכולנו, מבוגרים וילדים כאחד.

מצ"ב 3 תמונות.

התנסות הסטודנטיות בחמר שהוא אחד המדיומים הבסיסיים של האמנות בילדות המוקדמת

נוגה בת 1.5

הדר בן 4.0

פעילות ילדי הגן בחמר כפי שתיעדו הסטודנטיות, בצילום ובכתב. מחומרים אלה נבנו התערוכות

סל פיקוח ומעורבות חברתית

דו"ח לאחר ההפעלה לצורך בקרה ופרסום בקובץ יוזמות

שם המכללה : מכללת אורנים

שם היוזמה : הכשרת מנחים לעבודת גמר בתכנית התואר השני "חינוך והוראה לתלמידים בהדרה" והכשרת מנחים חדשים בתכניות ותיקות

שם המרכזת : פרופ' נעימה ברזל

שם המפקח : ד"ר כמאל חוואלד

מטרות היוזמה והרציונאל

ליצור תפיסה משותפת בתחומים להלן, תוך כדי קביעת מדדים להצלחת התהליך. הכניסה להוראה בתכניות התואר השני מצריכה תהליכי למידה מתמשכים של סגל ההוראה בתכניות. למידה היוצרת קוהרנטיות תכנית ופדגוגית של כל תכנית בפני עצמה כתכנית אקדמית יישומית, כמו גם למידה של מנחים חדשים המצטרפים לצוות המנחים הקיים כמנחי עבודות גמר יישומיות ולמידה מתמשכת הבנויה כלמידת עמיתים של כלל המנחים בסוגיות הקשורות לפיתוח תחום עבודות הגמר היישומיות. **אוכלוסיית היעד :** סגל ההוראה בתכנית "חינוך והוראה לתלמידים בהדרה" הנכנסת לשנתה השלישית ומכאן להדרכת עבודות גמר וכמו כן למרצים שהצטרפו לצוותי המנחים בתכניות הוותיקות.

התוצרים והתרומה המרכזית

חשיבה, עדכון ושיפור באיכות ההנחיה וביכולת ההנחיה. בניית הצוותים ומקצועיותם כבעלי ידע, עניין ומוטיבציה משותפת לעבודת הנחיה אקדמית, יוזמת, מפקחת ותומכת.

תיאור הפעילות

סמינר מנחים 22/23 באוקטובר 2008. המשך למידה : יומיים במהלך חופשת הסמסטר, יום במהלך חופשת פסח ויום נוסף למשוב והערכה בתחילת חופשת הקיץ תשס"ט.

מנחי הלמידה : ד"ר משה שניר ; פרופ' נעימה ברזל ; ד"ר לילך לב ארי ; ד"ר מירה קרניאלי ומרצים נוספים.

סל פיקוח ומעורבות חברתית

דו"ח לאחר ההפעלה לצורך בקרה ופרסום בקובץ יוזמות

שם המכללה : מכללת אורנים

שם היוזמה : למידת צוות בתכנית התואר השני "חינוך והוראה לתלמידים בהדרה" לשילוב תחומי הדעת, הפרקטיקום והעיון ולבניית אתר למידה פעיל לצוות

שם המרכזת : פרופ' נעימה ברזל

שם המפקח : ד"ר כמאל חוואלד

מטרות היוזמה והרצינות

ליצור תכנית אקדמית אשר מצליחה לחבר, הלכה ולמעשה, ויודעת ליצור דיאלוג מעמיק בין דיסציפלינות שונות, בין פרקטיקה לתיאוריה. זאת באמצעות תהליך למידה של סגל התכנית שבמרכזו גיבוש מחדש של התכנית כתכנית אקדמית המעגנת בתוכה ידע רחב, המשלב הבנייה של פרופסיה/התמחות חדשה במערכת החינוך הנשענת על תפיסת עולם הומניסטית-דיאלוגית ומכוונת למימושה בפועל בשדה החינוך.

אוכלוסיית היעד : סגל ההוראה בתכנית "חינוך והוראה לתלמידים בהדרה", וכמו כן צוות מדריכי הפרקטיקום בתכנית וצוות מנחי מרכז "מיתרים".

תיאור הפעילות

שני ימי לימוד מרוכזים : 27/28 באוקטובר 2008.

ימי לימוד נוספים : 02/02 בשעות אחר הצהריים ; סיור לימודי 09/02 ; ימים מרוכזים : 02/03 ובחופשת הפסח : 13/04 ובנוסף ב- 30/06.

מנחי הלמידה : ד"ר מיכל ראזר ; פרופ' מרואן דווירי ; פרופ' ויקטור פרידמן וסגל התכנית.

התוצרים והתרומה המרכזית

מערך מחודש מובנה של קורסי התכנית העיוניים והמעשיים, על בסיס ההדגשים שצוינו לעיל. כל זה בסיוע אתר למידה פעיל.

הקורסים החדשים : חשיבה מדירה והשלכותיה ; נוער בסיכון נוטל סיכונים ; רב לשוניות - הוראה לתלמידים בהדרה ; התנסות כתהליך למידה יוצר ידע.

סל פיקוח ומעורבות חברתית
דו"ח לאחר ההפעלה לצורך בקרה ופרסום בקובץ יוזמות

שם המכללה : מכללת אורנים

שם היוזמה : פיתוח קורסי בחירה בתכנית התואר השני "הוראה רב-תחומית במדעי הרוח"

שם המרכזת : פרופ' נעימה ברזל

שם המפקח : ד"ר כמאל חוואלד

מטרות היוזמה והרצינות

לפתח סילבוסים רלוונטיים, חדשים ומעניינים בכיוונים הבאים : אוצרות אמנות וחינוך מוזיאלי ; תרבות, יצירה וחינוך ערכי ; פיתוח תכניות לימודים אינטגרטיביות. לשנת תשי"ע יפותחו לפחות 9 קורסים.

אוכלוסיית היעד : מרצים המלמדים בתכנית להוראה רב-תחומית במדעי הרוח ומרצים נוספים, בהתאם לכיווני הפיתוח החדשים.

תיאור הפעילות

עיקר העבודה התבצעה בצוותים קטנים של 2-3 מרצים בסדנה פעילה לומדת וכותבת. בין כותבי הסילבוסים התקיים דיאלוג מתמיד ליצירת והנחלת האיזון וההלימה בין הסילבוסים השונים. לוח הזמנים : סמסטר א'. סה"כ 112 שעות.

מנחי הלמידה : פרופ' נעימה ברזל ; ד"ר ג'ק פסטור ; ד"ר יעל פויס ; ד"ר נעמי דה מלאך ; ד"ר יעל גילעת.

התוצרים והתרומה המרכזית

תוצרים : 4 סילבוסים לקורסים חדשים, תרגול שלהם התבצע במהלך סדנת עמיתים של התכנית בסמסטר ב'.

הקורסים שפותחו :

1. טקסטים כמודלים תרבותיים ;
2. דמוקרטיה במשבר ;
3. השתלשלות היסטורית של המוזיאון כמוסד תרבותי ;
4. ברלין - סיפורה של עיר וסיוור.

סל פיקוח ומעורבות חברתית

דו"ח לאחר ההפעלה לצורך בקרה ופרסום בקובץ יוזמות

שם המכללה : מכללת אורנים

שם היוזמה : הכשרת מדריכי פרקטיקום בתכנית התואר השני "מנהיגות בחינוך"

שם המרכזת : פרופ' נעימה ברזל

שם המפקח : ד"ר כמאל חוואלד

מטרות היוזמה והרצינות

הכשרת קבוצה של מדריכים מומחים מסגל התכנית ומנהלי בתי"ס מנוסים, אשר ילוו את המתמחים בתכנית האקדמית לתואר שני במנהיגות בחינוך (בשתי המגמות של התכנית) במהלך שנה ב' של הלימודים, בהתנסות ניהולית של יום בשבוע בבית ספרם במהלך כל שנת ההתנסות. המתמחה יתבקש לנתח את עבודתו ולהסביר את התפיסה המנהיגותית המנחה אותו, וכן יידרש לסדנה שתלווה את הפרקטיקום בה ייקחו חלק גם המדריכים המומחים.

קבוצת המנחים : מרצים מסגל התכנית ומנהלי בתי ספר מנוסים ומצליחים שעברו מיון וראיון אישי, לצורך קביעת התאמתם לתפקיד של מדריך פרקטיקום.

שמות מובילי ההכשרה : ד"ר מירה המאירי, ד"ר גילת כהן, ד"ר יפעת אשרת, ד"ר איציק גונן.

תיאור הפעילות

סמסטר ב' בשנה"ל תשס"ט. 112 שעות (2 ש"ש יוזמה + 2 ש"ש אורנים).

תהליך הלמידה וההכשרה : תהליך הלמידה וההכשרה כלל את התחומים הבאים : תפיסות ודרכי הנחייה ; העקרונות והמעשה של מחקר פעולה ; תקשורת בין-אישית ; דרכי משוב וביקורת עמיתים ; הערכה תהליכית והערכה מעצבת ; ניהול ודיון בחקר מקרה ; התנסות אישית כמונחה וכמנחה ; הבניית ידע התנסותי כידע אקדמי.

התוצרים והתרומה המרכזית

תוצרים : גובשה קבוצה של מדריכי פרקטיקום. חברי הקבוצה יסייעו גם בשלב המתקדם של מהלך הפרקטיקום בבתי הספר והחקר היישומי של עבודת הגמר היישומית. גובשה מתודה כתובה של מבנה ומהלך הפרקטיקום הנקראת חיד"ה (חקירה ולמידה בשטח) בתכנית למנהיגות בחינוך.

סל פיקוח ומעורבות חברתית

דו"ח לאחר ההפעלה לצורך בקרה ופרסום בקובץ יוזמות

שם המכללה : מכללת אורנים

שם היוזמה : פרויקט "שמים את הצפון במרכז" (יוזמת המשך)

שמות המרכזות : ד"ר שרה שדמי-וורטמן ומיקי רון

שם המפקח : ד"ר כמאל חוואלד

מטרות היוזמה והרצינות

לתכנית שני קהלי יעד :

1. נוער בסיכון מכיתות ז'-יב'
✓ ללוות, לתמוך, לטפח את הדימוי העצמי של התלמידים ותחושת המסוגלות העצמית שלהם - חברתית ולימודית.
✓ ליצור הזדמנות לתלמידים של חוויה ערכית לימודית, באמצעות עקרונות החינוך הבלתי פורמאלי, כחלק מתהליך העצמה ודימוי עצמי.
2. סטודנטים-פרחי הוראה באורנים
✓ לזמן לסטודנטים כחלק מתהליך ההכשרה שלהם היכרות ומפגש עם נוער קצה, עם המערכת הבית ספרית ועם קבוצת השווים, כך שיוכלו לגבש את זהותם החינוכית תוך כדי תהליך חינוכי ממשי.
✓ ליצור הזדמנות לסטודנטים להתנסות באקטיביזם חברתי ולקחת חלק כסוכני שינוי בתפיסה החברתית האינדיבידואליסטית הרווחת בחברה.
✓ להתנסות בדרך פעולה של "חבורת משימה" ולהוות דמות משמעותית בו-זמנית לחבריהם ולתלמידיהם.

תיאור הפעילות:

במסגרת התכנית, הסטודנטים מאורגנים בחבורות קבועות ומגיעים לבית הספר אחת לשבוע ל-3 שעות שבועיות. לכל קבוצה רכז, סטודנט/ית בעצמו, המוביל את הקבוצה ומנהיג אותה. במסגרת ביה"ס הסטודנטים חונכים תלמידים ומסייעים לימודית וחברתית לנערים/ות שהמערכת הפורמאלית כמעט איבדה תקווה לגביהם.

המשימות החינוכיות שבהן פועלים הסטודנטים : הקמת מרכזי למידה, שילוב בין תלמידים חלשים לחזקים, הקמה וליווי של מועצות תלמידים, שילוב תלמידים בפעילויות בקהילה, ליווי נוער בסיכון כאחים בוגרים ועוד...

הפעילות מתמקדת בבני נוער מכיתות ז' עד י"ב, מכל גווי החברה הישראלית: יהודים וערבים, דתיים וחילוניים, עולים וותיקים, נערים מתרבויות שונות, מסגרות והרגלים שונים.

משוב סטודנטים ואנשי סגל

מצ"ב מכתבים של סטודנטים וצוותי בתי ספר (נספחים 4, 5).

התוצרים והתרומה המרכזית

- ✓ חבורות הסטודנטים מהוות מודל עבור הנערים והנערות בסיכון - התלמידים לומדים כי העבודה המשותפת היא אפשרית ומשיגה הרבה יותר מהפעולה האינדיבידואלית.
- ✓ יצירת קשרים אישיים חמים ותומכים בין הסטודנטים לתלמידים - הסטודנטים מהווים אחים בוגרים משמעותיים לנערים.
- ✓ הסטודנטים עוזרים לתלמידים בבחינות הבגרות, באסטרטגיות למידה שונות ובעיקר לקחת על עצמם אחריות - תלמידים שלא האמינו כי יצליחו לגשת לבחינות בגרות, נאבקים על הזכות הזו היום מול בית הספר.
- ✓ תרבות השיח והדיון בין הנערים ובינם לבין הסטודנטים עוברת תהליך משמעותי במהלך הפעילות – מדיבור בוטה, חסר רסן ומתפרץ לדיבור שקול, סבלני ומשתף.
- ✓ הסטודנטים חווים הזדמנות משמעותית, לעיתים חווים לראשונה את כוחו של התהליך החינוכי המשותף.
- ✓ גיבוש זהות חינוכית ברורה של הסטודנטים תוך כדי התהליך החינוכי.
- ✓ הקבוצה משמשת עבור הסטודנטים חיזוק ותמיכה, לא כתנאי, אלא ככלי שהפרט יכול לגדול בו.

משוב ובקרה פנימיים (על-פי מדדים)

- א. היקף התכנית: עד כה זכתה התכנית להד רב וביקוש גובר הן מצד בתי הספר והן מבחינת הסטודנטים ומעידים על כך המספרים הגדלים. התכנית פועלת החל משנת 2006 – תשס"ז.
- בשנה הראשונה הקיפה כ-40 סטודנטים ב-8 מוקדי פעילות ובהיקף של כ-180 תלמידים. בשנת תשס"ח פעלנו עם 65 סטודנטים ב-9 מוקדי פעילות ובהיקף של כ-200 תלמידים. בשנת תשס"ט פעלו 90 סטודנטים ב-12 מוקדי פעילות ובהיקף של כ-270 תלמידים.
- ב. סטודנטים רואים בתכנית אתגר וקר לפעילות שלא היו זוכים לפגוש במהלך לימודים רגיל. התכנית מזמנת להם מפגש עם אוכלוסייה שנחשבת שולית בביה"ס ובקהילה.

מצ"ב 3 תמונות.

10.6.07 כ"ד בסיוון התשס"ז

לכבוד

הנהלת מכללת "אורנים"

פרופ' יאיר קארו – נשיא המכללה

הנדון: המשך פעילותה של תכנית "סטודנטים מחזקים את הצפון" בשנה"ל תשס"ח

שלום רב,

ברצוננו לספר לך מעט על התכנית "סטודנטים מחזקים את הצפון" שהחלה את פעילותה בראשית שנה"ל הנוכחית בערים שונות בצפון ובמסגרות חינוכיות מגוונות. אנו מבקשים לפנות אליך בבקשה לשקול בחיוב את המשך תמיכתה של הנהלת מכללת "אורנים" בפרויקט חשוב זה ולעשות כל שיתאפשר כדי שיימשך ואף ירחיב פעילותו בשנה"ל הבאה – תשס"ח.

אנו, קבוצת הסטודנטים המתנדבים בעיר טבריה, מגיעים פעם בשבוע לעבודה חינוכית וחברתית בתוך הישיבה התיכונית "אורט טבריה" ומקיימים בה פעילות מגוונת הכוללת עזרה בשיעורי בית, תגבורים לבגרויות ובחינות וכן – פעילות חברתית בלתי-פורמאלית. הפעילות שאנו מקיימים בישיבה מושכת אליה קבוצה קבועה והטרונגנית של כ- 15 - 20 תלמידי כיתות ט' וי', המגיעים בהתמדה ובשמחה למפגש עמנו. אנו חשים כי נוצר בינינו ובין התלמידים, קשר מיוחד ומשמעותי וכי אנו מציבים בפניהם מודל חינוכי וערכי, המשלים את העבודה החינוכית הנעשית בין כותלי הישיבה. חשוב לנו לציין כי רבים מן התלמידים מגיעים מסביבה טעונה טיפוח ומרקע סוציו-אקונומי וחברתי נמוך והפעילות שלנו מהווה חלופה לשוטטות שלהם ברחובות העיר ולעיסוק בפעילויות אנטי-חברתיות. יתרה מזאת, מרביתם של התלמידים אינם חברים בשום מסגרת בלתי-פורמאלית אחרת כגון תנועת נוער, חוגים, מתנ"ס וכיו"ב, כך שהפעילות שלנו מהווה מסגרת חדשה, מסקרנת וכמעט יחידה עבור רבים מהם.

חשיבות נוספת למפגשים הללו נובעת מההיבט הלימודי-אקדמי; התלמידים שלנו מגיעים מן הכיתות הנמוכות ביותר מבחינה אקדמית בישיבה וזקוקים לתמיכה וסיוע רב על מנת להשלים את מטלותיהם האקדמיות ולעמוד בבחינות הבגרות שלהם. במהלך המפגשים אנו מקדישים כאמור זמן רב להכנה שלהם לבחינות ולתגבורים בכל תחום לימודי בו הם נדרשים לעזרה – תנ"ך, מתמטיקה, לשון, אנגלית וכיו"ב. מאז שהחל הפרויקט חל שיפור ניכר אצל תלמידים רבים, הן מבחינת המוטיווציה ללמידה והן מבחינת ההישגים הלימודיים. ההתמדה בהגעה לפעילות שאנו מקיימים, נובעת לעניות דעתנו הן מהחשיבות שרואים התלמידים במסגרת זו לצורך שיפור הישגיהם הלימודיים והן בשל הקשר האישי והעניין שהם מגלים כלפי הפעילות החברתית שאנו מקיימים.

כמו כן, קיימנו במהלך השנה שני "ימי שיא" של הפעילות שלנו, שהיו מאוד מאוד משמעותיים עבורם ועבורנו; הצטרפנו לטיול ב"שביל ישראל" במסגרת קבוצת המטיילים שהלכה לזכרם של חללי אסון המסוקים, קיימנו פעילות בחצר תל-חי ובערב ערכנו פעילות חברתית סביב המדורה. ביום נוסף שעשינו, הזמנו את התלמידים ל"בית" שלנו –

ל"אורנים", ל"יום אקדמי" שבו נהנו התלמידים מאטרקציות שונות בתוך הקמפוס, שמעו הרצאה וחוו למספר שעות מהם חיי סטודנט. אנו מתעתדים לקיים יום נוסף ב"אורנים" בשבועות הקרובים בו נקיים מרתון הכנה לבגרות אליה ניגשים התלמידים. לפעילויות בטבריה מתלווה עבודת הכנה מאומצת שלנו, הכוללת מפגשים שבועיים של כלל קבוצת הסטודנטים, בהם אנו מתכננים את הפעילות ונערכים אליה, אך גם מקיימים שיחות עומק בנינו. שיחות אלה מאפשרות לנו לא רק לחזק את הקשר החברי בנינו אלא גם לבנות את השותפות החינוכית והערכית שלנו, לגבש את ה"אני מאמין" שלנו ולצקת בו תכנים משמעותיים לפעולה החינוכית המתבצעת בתוך הישיבה. לקראת סיום שנת הפעילות הנוכחית, אנחנו חשים כי יש רצון עז וציפייה מצד תלמידי הישיבה לשוב ולהתראות עימנו בשנה הבאה ואנחנו שבים ונשאלים האם יהיה המשך למפגשינו. אנחנו שותפים לתחושה, הקיימת גם בקרב הנהלת הישיבה, שהמסע שאליו יצאנו בתחילת השנה נמצא בעיצומו, ושנכון יהיה להמשיכו במתכונת דומה בשנת הלימודים הבאה. כבר התחלנו בגיבוש משותף של רעיונות שונים לשיפור המסגרת החינוכית והעצמתה. כאמור, אנחנו מבקשים לפנות אלייך על מנת להדגיש בפניך את חשיבות הפרויקט הזה, לא רק לתלמידי הישיבה, אלא גם לנו – קבוצת הסטודנטים, שנהנית מהתנסות מעשית נוספת בעבודת שטח חינוכית, מחשיפה למסגרות חינוכיות מגוונות ומהזכות לחזק את הגשרים וההידברות בינינו לבין מגזרים שונים בחברה הישראלית. תמיכתך בפרויקט חשובה מאוד להמשך קיומו ולהמשכה של העשייה שהחלה השנה בטבריה ובשאר הערים בהן הוא מתקיים.

נשמח מאוד לקבל את תגובתך לפנייתנו זו.

בברכה ובתודה,

פלג חרוזי, ליאור בניסטי, מיכל זיגדון, גל כרמי, יובל טור-דרומי,
אדוה נאמן, נעה ליבנה ורועי עובדיה – קבוצת "טבריה".

העתקים:

שרה שדמי-וורטמן – מרכזת פרויקט "סטודנטים מחזקים את הצפון"
מיקי רון – רכזת תכנית הכשרה וקהילה – "שדמות"
תומר שרף – רכזת סטודנטים

29/06/2007

לכבוד :

פרופ' יאיר קארו

ראש המכללה האקדמית לחינוך אורנים

הנדון : תרומת הפרויקט "שמים את הצפון במרכז" לנוער בסיכון

א.נ., שלום רב!

השנה זכינו להשתתף בפרויקט "שמים את הצפון במרכז". הסטודנטים הופעלו בשתי כיתות, י"א ו- י"ב, במגמת צילום בבי"ס אורט קרית מוצקין. בכיתות אלו רוב תלמידיה מוגדרים כנוער בסיכון. התרומה של הסטודנטים לקבוצת התלמידים, הורגשה כמעט מייד. התלמידים באו למפגשים באופן קבוע והשתתפו בפעילויות ובהפעלות של הסטודנטים. התלמידים, עברו אתמול את מבחן הבגרות במגמת צילום עם ציונים שנעו בין 88 ל- 94, בעזרתם של הסטודנטים אשר לקחו חלק פעיל בכתיבת העבודה הסמינריונית במערכות צילום.

הסטודנטים ליוו את התלמידים עם המצלמות לאתרי הצילום השונים, ביקרו איתם בספרייה על מנת לחפש חומר רלוונטי, תרגמו מאמרים ועזרו להם בחיפושם באינטרנט. חשוב להדגיש שלרוב התלמידים הייתה זאת הפעם הראשונה שכתבו עבודה בהיקף של 20 עמודים, הפעם הראשונה שכתבו ביבליוגרפיה ובעצם הפעם הראשונה שבמשך שבועות התעמקו בנושא המחקר בלי "להתייאש".

הגיבוש החברתי בין התלמידים לסטודנטים והקשרים האישיים שהתפתחו במהלך בשנה, גרמו לתלמידים "להתעניין" שוב בלימודים. בשיחת הסיכום עם תלמידי י"א, הם ביקשו שהמפגשים עם הסטודנטים יתקיימו יותר מפעם בשבוע.

לאור ההצלחה של הפרויקט בשנת תשס"ז אנו תקווה שהוא יימשך בשנת הלימודים הבאה. תודה רבה לך, לכל הגופים אשר תרמו לפרויקט ולסטודנטים ש"שמו את תלמידינו במרכז".

דניאל בוכבינדר
מרכז מגמת צילום

לינדה נבות
מנהלת פדגוגית
אורט קרית מוצקין

סל פיקוח ומעורבות חברתית

דו"ח לאחר ההפעלה לצורך בקרה ופרסום בקובץ יוזמות

שם המכללה : מכללת אורנים

שם היוזמה : "זהות ותרבות בקהילה האתיופית": קורס אקדמי ומסגרת תמיכה תרבותית לסטודנטים יוצאי הקהילה האתיופית באורנים

שם המרכזת : ד"ר דינה לרון

שם המפקח : ד"ר כמאל חוואלד

מטרות היוזמה והרצינות

בשנת הלימודים תשס"ט נפתחה באורנים מסגרת מיוחדת שמטרתה לשלב סטודנטים יוצאי הקהילה האתיופית, ובכך להרחיב את הדיאלוג הבין-תרבותי במערכת החינוך, בכלל, ובאורנים בפרט. הקבוצה מנתה השנה 17 סטודנטים.

התפיסה המרכזית המובילה את אורנים היא הומניסטית-רב-תרבותית, אך לצדה מתקיימת בו-זמנית גם גישה תרבותית-פרטיקולריסטית, רגישת-תרבות, הנותנת מענה לצרכים ייחודיים של מגוון הקבוצות התרבותיות הלומדות באורנים. גישה זו באה לידי ביטוי בקורסים תלויי שפה ותרבות ובמסגרות ההתנסות המעשית.

מתוך ראייה זו נבנה קורס ייעודי לסטודנטים יוצאי הקהילה האתיופית בלבד, שהשתייך לקבוצת קורסי מורשת, זהות ותרבות הקיימת באורנים כחלק מתכניות ההכשרה, ועסק באופן ספציפי בסוגיות זהות ותרבות של הקהילה האתיופית, במטרה ליצור מסגרת ייעודית לסטודנטים מהקהילה האתיופית ללימוד ודיון אקדמי של סוגיות הזהות הייחודיות של הקהילה בישראל, ולזמן מפגש בינאישי רציף שיהווה מסגרת תמיכה בתהליך ההסתגלות וההשתלבות במכללה אקדמית.

תיאור הפעילות

העבודה עם הקבוצה כללה :

- הוראת קורס בשם 'זהות ותרבות בקהילה האתיופית' לאורך כל שנת הלימודים תשס"ט ע"י הרכזת האקדמית של הקבוצה - דר' ענת ישראלי ;
- שילוב 4 הרצאות של מרצים אורחים מהקהילה ומחוצה לה, המומחים בתחום, שניתנו לכל קהילת אורנים וזכו להדים חיוביים ברחבי הקמפוס ולתחושת העצמה של חברי הקבוצה.
- ליווי הסטודנטים בביצוע פרויקט של ראיונות אישיים בתוך הקהילה בתחומי הזהות והתרבות.
- הצגת הראיונות ולימוד סביבם, תוך הרחבתם על-ידי עבודות אקדמיות בנושאים שעלו מהם.
- הפקת מסמך סיכום : חוברת ראיונות "פיסות חיים - בין אתיופיה לישראל" (מצורפת טיוטה).

משוב סטודנטים ואנשי סגל

התכנית זוכה לשביעות רצון גבוהה בקרב הסטודנטים הנמצאים בה. עם זאת, הקשיים הלימודיים של חברי הקבוצה הם רבים. קיומה של הקבוצה אפשר תחילת תהליך של בירור זהותם המורכבת, הבנת ההבדלים התרבותיים והחסמים החברתיים שעל חברי הקבוצה להתמודד עמם, והעצמתם כאנשי חינוך לעתיד.

התוצרים והתרומה המרכזית

אין ספק שהקורס עצמו, הרצאות האורח ופרויקט הראיונות הביאו לשיפור, שינוי, ואפילו מהפך, בתפיסתם העצמית של חברי הקבוצה, ובמוטיבציה החינוכית קהילתית שלהם. על כך גם מעידה החוברת "פיסות חיים - בין אתיופיה לישראל".

משוב ובקרה פנימיים (על-פי מדדים)

קובץ הראיונות שביצעו הסטודנטים במהלך הקורס: "פיסות חיים - בין אתיופיה לישראל".

סל פיקוח ומעורבות חברתית דו"ח לאחר ההפעלה לצורך בקרה ופרסום בקובץ יוזמות

שם המכללה : מכללת אורנים

שם היוזמה: בית מדרש רב-תרבותי

שם המרכז : ד"ר משה שניר

שם המפקח : ד"ר כמאל חוואלד

מטרות היוזמה והרצינואל

מכללת אורנים נמצאת בצפון הארץ ומשרתת את אוכלוסיית הגליל המיוחדת ברב-גוניות התרבותית שלה, יהודים וערבים, יהודים-נוצרים-מוסלמים, אנשי כפר ועיר, ותיקים לצד עולים חדשים ממגוון תרבויות. תכניות הכשרת המורים בישראל אינן נותנות מקום נאות לעובדה זו, אינן מכינות את המורים להתמודד בצורה קונסטרוקטיבית עם ריבוי התרבויות הגלילי ואינן מכשירות אותם לטפח היכרות והבנה הדדית בין בני התרבויות הללו. היוזמה דלהלן הציעה מסגרת של מפגש בתחומי התרבות, האמונה והחינוך הערכי, במודל עבודה של בית מדרש, כדי להגיע לאיכויות של למידה אישית ומעורבת ולטפח היכרות הדדית, הבנה וסובלנות בין המשתתפים.

תיאור הפעילות

במהלך שנה"ל תשס"ט התקיים קורס "זהות" במתכונת בית מדרש רב-תרבותי בשעות הערב המוקדמות לסטודנטים מכל תחומי הדעת במכללה. בית המדרש נבנה על בסיס למידה משותפת של טקסטים מרכזיים מהתרבות הלאומית היהודית (תנ"ך, ספרות חז"ל, פילוסופיה קלאסית וספרות מודרנית) והערבית (קוראן, ספרות ערבית לתקופותיה) ומהתרבויות הדתיות הנוכחות באורנים: יהדות, נצרות (הברית החדשה, הגות נוצרית). התקיימו 14 מפגשי לימוד ודיון בני שעתיים אקדמיות כל אחד. העיון דרש – בשונה מהגישה האקדמית המקובלת – מעורבות אישית של המשתתפים, נקיטת עמדה ערכית, כתיבה אישית והשתתפות פעילה. דגש מיוחד הושם על הקשבה הדדית וסובלנות כלפי האחר. במהלך המפגשים התעוררה סקרנות הדדית רבה וסטודנטים עודדו זה את זה לספר עוד על תרבותם ולהיכנס יותר לעומק של זהותם. הסטודנטים המשתתפים קיבלו קרדיט אקדמי על השתתפותם בבית המדרש בעת שהגישו עבודת סיכום אקדמית.

משוב סטודנטים ואנשי סגל

הסטודנטים הביעו גם בעל פה וגם בעבודתם המסכמת הערכה רבה מאד להתנהלות בית המדרש המשותף, והציעו להרחיב את היקפו למסגרת של 28 מפגשים (ולא 14 בלבד). גם מנחה הסדנה חושב שהמפגשים היו מאד חיוביים ופוריים.

התוצרים והתרומה המרכזית

תוצרי הסדנה הם פורטפוליו שכל משתתף הכין, ובו חיבור מבוא שמציג את סוגיית הזהות התרבותית ו-4 חיבורים נוספים, בהם כל אחד מהמשתתפים פרס את התייחסותו לשאלות של זהות בפריזמה של תרבותו שלו, תוך היסמכות על טקסטים מתרבותו.

משוב ובקרה פנימיים (על-פי מדדים)

התייחסות פנימית מראה רמת נוכחות והשתתפות גבוהה במיוחד של 100% - לא היו כלל סטודנטים 'נוכחים נעדרים'. כולם השתתפו באופן פעיל בדיונים, כתבו חיבורי עמדה והכינו פורטפוליו מסכם.

סל פיקוח ומעורבות חברתית

דו"ח לאחר ההפעלה לצורך בקרה ופרסום בקובץ יוזמות

שם המכללה : מכללת אורנים

שם היוזמה: **סדנת העצמה לסטודנטים יהודים וערבים באורנים**

שם המרכז : ד"ר מיקי מוטולה

שם המפקח : ד"ר כמאל חוואלד

מטרות היוזמה והרצינות

חשיפת סטודנטים יהודים וערבים ליסודות הקונפליקט הישראלי-פלסטיני, תוך רפלקציה על המערכת החינוכית ועמידה על חשיבה ביקורתית ביחס לתהליכי החינוך של חברות בקונפליקט.

תיאור הפעילות

- הפעילות כללה שני חלקים - חלק פרונטלי-אקדמי וחלק סדנאי בעל מאפיינים דינאמיים.
- החלק האקדמי התמקד בחשיפת הפרדיגמות והנחות היסוד של המוסדות הישראליים ביחס לערבים, וכן בלמידת הדינאמיקה של קבוצות קונפליקט.
- התהליך הקבוצתי התמקד בהבנת השחזור של הנחות היסוד ביחס לקונפליקט על ידי הפרטים בקבוצה תוך ניסיון ללמוד על אפשרויות יציאה משחזור זה.

משוב סטודנטים ואנשי סגל

- משוב מנחות :

"התהליך הקבוצתי החל בצורה מצוינת עם מספר מספק של סטודנטים. לא כל הסטודנטים בחרו בחירה משמעותית בקורס והדבר מצריך שיפור. כחודש לאחר התחלת התהליך החלה המלחמה בעזה, אשר אתגרה את הקבוצה ובחנה את יכולות ההכלה של הקבוצה ואת היכולת שלנו לתת לקבוצה בטחון. הסמסטר השני התאפיין בהרבה סערות, כאשר הקבוצה התעכבה על למידת הנרטיבים ביחס למלחמת 48. לדעתנו התהליך אתגר מאד את הקבוצה. חלק מן המשתתפים פרשו בעקבות הקושי, למרות שהקבוצה ניסתה להתעקש עליהם. אנחנו מאמינות שמי שהשתתף בתהליך עבר חוויה מעצבת, תוך הבנה שהקונפליקט אינו ניתן להתעלמות או להזנחה."

התוצרים והתרומה המרכזית

התרומה המרכזית של הסדנה - שני הצדדים נחשפו ל"תפקיד" שהם נוטלים בסכסוך, וניתנה להם האפשרות לשאול שאלות ביחס לתהליך החינוכי שהוביל לכך והמשמר זאת. כמחנכים יש משמעות רבה לתובנות אלו, כיוון שבאמצעותן ניתן לייצר גישות בריאות יותר או מקדמות יותר עבור כל חברה בפני עצמה, ובדיאלוג שבין שתי הקבוצות.

סל פיקוח ומעורבות חברתית

דו"ח לאחר ההפעלה לצורך בקרה ופרסום בקובץ יוזמות

שם המכללה : מכללת אורנים

שם היוזמה : **סדנא לדיאלוג יצירתי יהודי-ערבי בליווי ובחסות "קו נטוי"**

שם המרכז : ד"ר משה יצחקי

שם המפקח : ד"ר כמאל חוואלד

מטרות היוזמה והרצינות

יוזמה זו מציעה מודל למפגש ושיח בין-תרבותי, שבסיסו יצירתו של האדם ו/או יצירה המבטאת את עולמו, תרבותו וחיינו במעגלי הקיום השונים.

במכללה בה לומדים סטודנטים מתרבויות שונות, ושבה מלמדים מורים בעלי רקע תרבותי ולשוני שונה, עשויה יוזמה זו להוות כר להעמקת ההיכרות, להתקרבות בין תרבויות, להתקרבות בין העולמות השונים אותם מביאים באי המכללה. לפיכך, מטרות היוזמה הן :

- לעודד סטודנטים בני הדתות והתרבויות השונות להיכרות מעמיקה עם הזולת באמצעות תחומי היצירה השונים.
- לתת ביטוי יצירתי לדיאלוג.
- לבסס אכסניה יצירתית קבועה שתגביר את היצירה הלשונית והאמנותית הרב-תרבותית במכללה.
- להפיק כתב-עת איכותי, שבו ייכללו שירים וסיפורים, ולצדם עבודות מתחום האמנות הפלסטית, הנותנות ביטוי לחוויות המפגש החינוכי. איכותו של כתב-העת חשובה משום שהביטאון הוא חלק מפניה היצירתיים של המכללה כלפי חוץ, כמו גם הערכה, היכרות ועידוד כלפי פנים.
- להעמיק את השיח החינוכי באמצעות היצירה.
- להפיק אירועים אמנותיים ספרותיים במהלך השנה ולקראת סופה.
- ליצור שפה תרבותית ומפגשים שיצליחו לגשר בין הזהויות והאוכלוסיות השונות המגיעות לאורנים.

תיאור הפעילות

הפעילות התרחשה בכמה מעגלים :

1. בשיתוף עם החוג להוראת השפה הערבית נתקיימה פעילות חשיבה, תכנון וביצוע כנס שעניינו דמות האחר ביצירה בזמן משבר, צוות שכלל 6 אנשי סגל וסטודנטים הפיק כנס שהיה בו שילוב של עיון, מפגש, יצירה ומופע.
2. במהלך השנה התקיימה סדנה, בה לקחו חלק סטודנטים יהודים וערבים (נוצרים, מוסלמים ודרוזים). הדיאלוג התרחש סביב טקסטים ספרותיים שהם הביאו וסביב תיאור סמלים, מנהגים והוויית חיים בכל אחת מהתרבויות. בסיום הסדנא נתבקשו המשתתפים להגיש עבודה בזוגות או בשלוש, המתעדת את התהליך וממשת באמצעות פענוח משותף של טקסטים את שרכשו בסדנה. בסיום הסדנה נערכה היכרות עם מאכלים בתרבויות השונות, ועם משמעות מאכלים של חול לעומת מאכלים של חג.

3. 'קו נטוי' הווה במה לטקסטים וליצירות אמנות נבחרות, הנותנות ביטוי לקונפליקט ולדיאלוג.

משוב סטודנטים ואנשי סגל

מדברים שנאמרו: (שמות בדויים)

- על הסדנא:
פאריד: יש להתמיד ולהעמיק את היוזמה, זו פעם ראשונה בלימודי כאן שמתייחסים אלי באופן אישי ולא למוצא ולסטיגמות.
ישראלה: הסדנא אפשרה לי ל"חפור" בזהות שלי, להעשיר את עולם המושגים שלי והיות מראה לתרבות אחרת ושונה משלי.
אחמד: שנה אני לומד כאן, וכל ודליה כל פעם שפונה אלי קוראת לי מוחמד, בסדנא הזו סוף סוף אני קרוי בשמי האמיתי, אני גם מודה התפיסות שלי בכל מה שקשור ליהודים השתנו.
זיוה: יש כל כך הרבה דברים דומים ומשותפים בינינו.
על הכנס:
הכנס היה טעון מאד, מתוח, אך היווה גם דוגמא למצב שבו החיים פולשים לאקדמיה ומבחינה זו, זה היה שיעור נפלא באזרחות.
קו נטוי: הגיעו בעיקר יצירות מתחום האמנות הפלסטית.
סטודנטית ערבייה התעקשה לתת דווקא שיר בעברית ולא בשפת האם שלה, יש לחתור להגיע אל יוצרים וכותבים נוספים בשפה הערבית.

התוצרים והתרומה המרכזית

התוצרים המרכזיים היו קיום הסדנה והתוצרים שהופקו בה, בעיקר תיעוד התהליך, 'קו נטוי' וכנס משותף עם החוג לערבית.
התרומה המרכזית רשומה כבר במשובים (לעיל). יש רק להדגיש את ההיכרות המשמעותית שנוצרה, את התובנות החשובות שכל אחד יצא אתן, ואולי אחד הדברים המשמעותיים ביותר הוא שנוצרו קשרים משמעותיים בין חלק מהסטודנטים מתרבויות השונות, שחלקם – שהנם כבר מורים, התחייבו לבנות יחידות לימוד בבתי הספר שהם מלמדים (ואף הוגשה עבודה בכיוון זה).

משוב ובקרה פנימיים (על-פי מדדים)

1. יש לערב יותר סטודנטים בבניית כנס ויום עיון מסוג זה.
2. אחת הבעיות המרכזיות שמהווה מכשול תרבותי הוא אי-ידיעה של רוב היהודים את השפה הערבית.
3. יש לשמור יותר על האיזון בין שפת החיים/פוליטיקה לבין השפה היצירתית האישית.
4. למצוא דרכים להגיע יותר אל יוצרים ויוצרות מהתרבות הערבית.
5. בסך הכול, על אף כמה מכשולים הקשורים בין היתר למציאות של הפוליטיקה הישראלית, של הניכור בין התרבויות, יוזמה זו הוכיחה שיש להמשיך ואף להעמיק בפעילויות מסוג זה.

סל פיקוח ומעורבות חברתית דו"ח לאחר ההפעלה לצורך בקרה ופרסום בקובץ יוזמות

שם המכללה: מכללת אורנים

שם היוזמה: "שירה בגן" - יוזמה לשילוב תחומי השירה והאמנות בגן הבוטני

שמות המרכזים: ד"ר משה יצחקי וטלי גיל

שם המפקח: ד"ר כמאל חוואלד

מטרות היוזמה והרצינות

שירת הטבע, הגנים והנוף ידועה בתרבויות העולם מימים ימימה. במכללת אורנים מצוי גן בוטני יפהפה אשר משמש בעיקר את הסטודנטים לביולוגיה. מתוך רצון לבחון דרכים נוספות להעשרת פרחי ההוראה בכל המסלולים והצמחתם, ומתוך מגמה לציידם בכלי ביטוי והוראה שונים, אשר ירחיבו ויעשירו את גישתם ויפתחו אצלם מודעות עמוקה יותר לעולמם של תלמידיהם בעתיד, מטרת יוזמה זו היא לפתח בגן הבוטני תחום לימוד, חוויה ויצירה שיהווו כר לפיתוח תכניות לימוד. בסיס התכנית הוא להפיח חיים יצירתיים בגן באמצעות שירה, כך שסטודנטים יוכלו להגיע לגן, לעמוד על יפי הטבע והזיקה שבין הטבע לשירה וליצור שם.

לתלמידי המכון לאמנות יכול הגן הפואטי לשמש השראה לעבודות אמנות, לתלמידי הביולוגיה יכולה להיות מזומנת חוויה בכך שיוכלו להכיר את מושאי ההתבוננות והמחקר שלהם באמצעות השירה, אשר מגדירה לעתים קרובות את הטבע באופן מורכב ועשיר יותר מאשר ההגדרות הבוטניות המדעיות. ובכלל חוויית השירה בגן יכולה לזמן לכל מבקר, חוויה רוחנית יוצאת דופן.

מעבר לכך, בכוונתנו להציע לגני ילדים ולבתי ספר סיורים חווייתיים בגן.

תיאור הפעילות

- נערכו מפגשי צוות היוזמה להגדרה ממוקדת יותר של היעדים והמטרות, ובעיקר לחדד את הקשר והזיקה שבין התהליך החינוכי, האמנות השירה והטבע בגן.
- הוגדר המסלול הלימודי בתחומי הגן הבוטני, נבחרו טקסטים פואטיים בהתאמה לצומח ולחי בתחנות שונות במסלול. עוצבו והופקו לוחות מחומרים שונים, שעל גביהם נחקקו הטקסטים. הטקסטים הוצבו במיקומים המיועדים להם לאורך המסלול.
- נערכו עבודות גינון ותחזוקה בגן להתאמתו לייעודו החדש.
- נערך טקס חשיפה רב-משתתפים לעובדי המכללה, סטודנטים ומרצים במסגרתו נערך סיור מודרך במסלול ונישאו דברים על ידי כל השותפים לפרויקט.
- הוכרו על תחרות יצירה בהשראת הגן הבוטני בכל סוגי האמנות לכל אנשי קהילת אורנים. הוחלט על מועד בתחילת שנת הלימודים הקרובה ליום עיון.
- לאחר ההשקה נערכו עוד שני סיורים לעובדי אורנים, מרצים וסטודנטים בהדרכת ד"ר משה יצחקי, וסיור נוסף למורות לאמנות בהדרכת ד"ר מיכל גרוס וטלי גיל

משוב סטודנטים ואנשי סגל

"השתתפתי הבוקר בסיור במסלול שירה בהנחיית משה יצחקי. כל השבחים והתודות על המסלול הנפלא הזה. השילוב בין המלים, הטבע והעיצוב-פיסול האמנותי הוא נפלא בעיניי..."

"פרויקט יפה וחשוב... ובאמת צריך להמשיך אותו.. שיחזק את הגן ויהפכו למשמעותי עבור קהילת אורנים פנימה וגם החוצה..."

"המקום הפך לשמורת טבע באורח עוד יותר מיוחד. אמרתי אתמול לי. - שמתחשק לי ללכת לכל הספרים ששלחת אותי בשביל. התרגשתי במיוחד מהאבנים המונחות, מהגשר של יהודה עמיחי, אך גם השלטים - היו יפים - בעיקר בשקיפות. תשומת הלב והמחשבה בכל פרט הייתה כל כך בולטת."

התוצרים והתרומה המרכזית

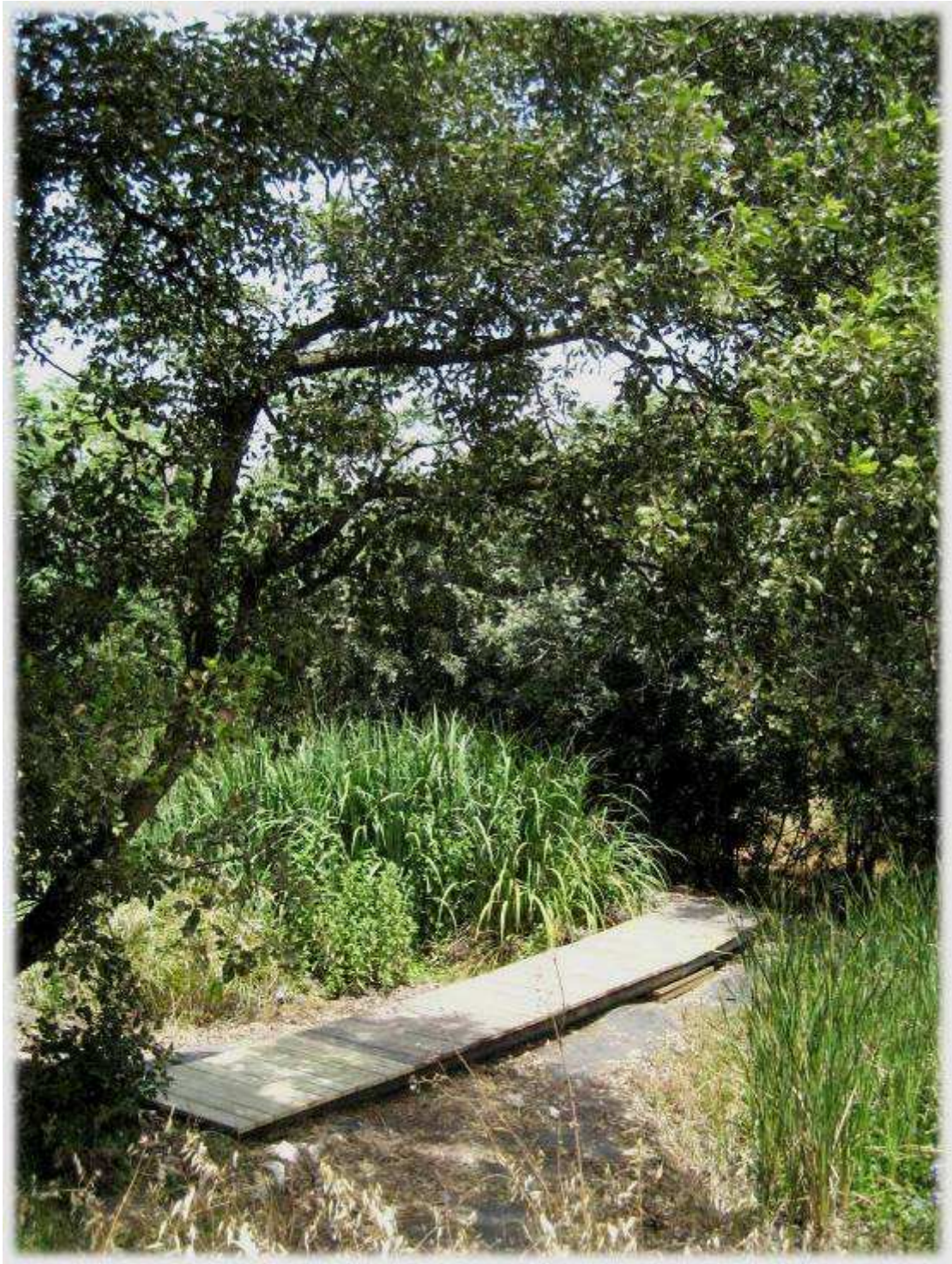
התוצר המרכזי הנו מסלול השירה עצמו כמכלול. בזמן הקצר שחלף מאז חשיפתו נערכו מספר סיורים מודרכים שזכו להתלהבות רבה. נוכחנו שתחושתנו המוקדמת לגבי הכוח הרב הנמצא בשילוב הבין-תחומי של גן בוטני-שירה-אמנות סביבתית, אכן הוכיחה את עצמה. המסלול הפך לאבן שואבת למסיירים בגן, קבוצות כיחידים. השילוב המיוחד מאפשר ללומדים ומרצים מדיסציפלינות שונות "להתחבר" לפרויקט. המסלול מסתמן כמשאב ללמידה והשראה עבור אוכלוסיות שונות. לאחרונה פנו אלינו מספר גורמים חיצוניים קהילתיים לאורנים לערוך סיורים מודרכים במסלול ובגן וללמוד מניסיונו להקמת פרויקטים דומים בבתי ספר ובמוסדות חינוכיים.

משוב ובקרה פנימיים (על-פי מדדים)

צוות הפרויקט בשיתוף עם מנכ"לית אורנים ערך מפגש משוב ובקרה, הופקו לקחים באשר לתהליך העבודה ואופן קבלת החלטות. זוהו נקודות תורפה והוחלט על תהליכי בקרה והערכה מוקפדים יותר באמצעות הרשות למחקר ולהערכה.

מצ"ב תמונות

סל פיקוח ומעורבות חברתית
דו"ח לאחר ההפעלה לצורך בקרה ופרסום בקובץ יוזמות

שם המכללה : מכללת אורנים

שם היוזמה : **הקמת מרכז אקולוגי לקידום החינוך לקיימות במכללת אורנים**

שם המרכז : ד"ר מיכל (מוקי) גרוס

שם המפקח : ד"ר כמאל כוואלד

מטרות היוזמה והרצינות

למכללות האקדמיות לחינוך תפקיד מוביל בהקניה וביישום של עקרונות המנהיגות הסביבתית. כיום, רק סטודנטים מעטים זוכים להיחשף לנושאי סביבה ולהתנסות באופן אקדמי ומעשי בדרכי התמודדות ופתרון בעיות סביבתיות ברמת הפרט והקהילה. בשנת הלימודים תשס"ז, בעקבות הכרת המשרד להגנת הסביבה במכללת אורנים כ-"קמפוס ירוק" החל תהליך של הקמת מרכז אקולוגי לקידום החינוך לקיימות. מטרת המרכז היא לחשוף את הקהילה במכללה ומחוצה לה לנושאי סביבה ולהתנסות אקדמית ומעשית בדרכי התמודדות ופתרון בעיות סביבתיות ברמת הפרט והקהילה. המרכז מפתח מודל חדשני לחינוך הסביבתי, תוך התבססות על שילוב רב-תחומי של דיסציפלינות לימודיות מגוונות הקיימות במכללה (ביולוגיה, גיאוגרפיה, אמנות, חינוך חברתי, תקשורת) ושיתוף פעולה הדוק בין צוות המרצים, אנשי מנהלה וסטודנטים, המהווים דוגמא אישית כמחנכי הדור הבא. כמו כן, מהווה המרכז מנוף להעמקת הקשר של המכללה עם הקהילה ומוסיף לתרומה החברתית של המכללה.

תיאור הפעילות בשנת הלימודים תשס"ט

1. פעילות בבתי הספר

א1. שילוב ההדרכה הפדגוגית באורנים בקידום החינוך הסביבתי

הפעילות בוצעה במסגרת השותפות בין המסלול לחינוך והוראה בכיתות היסוד לבין בתי"ס המאמנים של המכללה, לצורך קידום החינוך לקיימות של הסטודנטים פרחי ההוראה, צוות בתי-הספר המאמנים ותלמידיו. לפעילות זו היו שותפות: 4 מדריכות פדגוגיות, כ- 40 סטודנטים בשנתונים ב', ג' במסלול מו"ג, מנהלות ומורות מאמנות מ-9 בתי ספר ומנהלת המרכז האקולוגי, ד"ר מוקי גרוס המתמחה בחינוך סביבתי. הועברה השתלמות למדריכות הפדגוגיות במכללה, למורים המלווים בבתי הספר ולפרחי ההוראה במכללה (חלק מההרצאות הועברו בבתי הספר לכל צוות המורים בתחילת שנה"ל). ההשתלמות כללה הרצאות בנושא חינוך סביבתי וסדנאות הכנת תכנית לימודים בנושאים סביבתיים שונים, על פי בחירת בתי הספר. תכנית הלימודים יושמה במהלך שנת הלימודים בבתי הספר השונים, ובסיום היישום התקיימו פגישות סיכום, בהן הוצגו התוצרים שהתקבלו (תהליך ההכנה כולל היישום בכיתות).

להלן רשימת 9 בתי הספר היסודיים שהיו שותפים ליוזמה זו :

- בית ספר "ירושלים" - קרית אתא
- בית ספר "קדימה" - קרית ביאליק
- בית ספר "רגבה" – רגבה
- בית ספר "אורים" - קרית ים
- בית ספר "קרית עמל" - טבעון
- בית ספר "ניצני זבולון" - מועצה מקומית זבולון
- בית ספר "מגינים" - קרית חיים
- בית ספר "שגיא" – קיבוץ שריד (מועצה אזורית עמק יזרעאל)
- בית ספר "החיטה" - זיכרון יעקב

ב1. מנהיגות סטודנטים לסביבה

בשנת תשס"ט פעלו 6 סטודנטים ב- 8 בתי ספר שונים במסגרת שני פרויקטים מרכזיים :

- המשך פעילות בבית הספר היסודי במזריב - הוקמה קבוצת מנהיגות לסביבה, הועברו שיעורים בכיתות, ובתום השנה אורגן שבוע איכות סביבה, בשיתוף צוות המורים וכל כיתות בית הספר.
- שיתוף פעולה עם רשות הניקוז, לצורך יצירת בסיס לשותפות ואחריות סביבתית וקהילתית מצד הקהילה היהודית והערבית השוכנת בסמיכות לנחלים קישון וציפורי.
- בתי הספר שהיו שותפים לפרויקט: כעבייה, ראס עלי, נופית, קרית עמל, יד לחמישה, עמק יפה וחט"ב שרת בנצרת עילית
- סך הכול היו שותפים בפעילות זו כ- 675 תלמידים.

2. פעילות בתוך המרכז האקולוגי באורנים:

א2. קיום קורסים וימי השתלמות:

- קורס: "דידקטיקה של האמנות בקהילה" בהשתתפות סטודנטים מהמכון לאמנות באורנים וקבוצת מורות חיילות הלומדות במכללה ועובדות בבתי ספר בסביבה. סטודנטים אלה ביצעו במהלך סמסטר ב' ציור קיר משותף בנושא הסביבה - על גבי המחסן בגן הבוטני.
- קורס שנתי במסגרת המרכז למחוננים: "מצוינים לסביבה"
- קורס שנתי ביוזמת שדמות: "רכזי איכות סביבה בקהילה"
- קורס סמסטריאלי בשיתוף עם קריית טבעון: "גינן אקולוגי"
- מפגש פורום חוקרים לחינוך סביבתי
- מפגש פתוח לציבור עם העמותה לכלכלה אקולוגית
- מפגש פעילים סביבתיים בקהילה בנושא חקיקה סביבתית
- יום עיון למורות לאמנות מהמועצה של עמק יזרעאל.

ב2. הקמת גינה קהילתית לכלל הסטודנטים המשתכנים במעונות המכללה

העבודה בגינה והפעילות החברתית סביבה (כולל ערב תרבויות) יוצר אינטגרציה בין סטודנטים מקבוצות אתניות שונות (אתיופים, ערבים וכדומה).

ג. חדר חיים במעגל סגור

הפעלות בקורס לגידול בע"ח לתלמידים מחוננים והשתלמות לגנות בנושא קיימות. במסגרת זו הוקמו, לדוגמא: אקווריום בשיטות חסכוניות לצורך גידול נאוויית, המצויות בסכנת הכחדה, וכן שלשוליה המדגימה פעילות ביצירת הקומפוסט.

ד. ספריית חומרים

נמשך איסוף חומרים לספריית המיחזור באמצעות הפעילות בקורס: "דידקטיקה של האמנות בקהילה".

משוב סטודנטים ואנשי סגל

להלן דוגמאות לציטוטים מדברי השותפים השונים בשלל הפרויקטים: סטודנט בקורס רכזי איכות סביבה בקהילה:

"עם תחילת רכישת הידע ופתיחת האופקים, זיהיתי את ההזדמנות שהקורס מוזמן לי ובחרתי "לקפוץ למים" ולהתמודד עם הובלה של קידום פרויקט סביבתי בקהילה בה אני חי... הכלים שרכשתי במהלך הלימודים אפשרו לראות דברים באורח שונה, להבין טוב יותר את המציאות, ולדעת היכן וכיצד לפעול על מנת להשיג את ההשפעה המשמעותית ביותר לשיפור המצב, כשהדרך חשובה לא פחות מהתוצאה. בדרך לגיבוש הגרעין המשותף עם שכנינו בכפר, זיהיתי את הצורך בגיבוש הקבוצה החברתית-סביבתית בבית גזית. אני מרגיש לראשונה מזה זמן "על הגל" במקום של פרגון, תמיכה והערכה על תרומתי לקהילה".

קטע מסיכום אישי של סטודנט, הפועל כבר שנתיים ביישוב מזריב, במסגרת מנהיגות הסטודנטים לסביבה:

"ההתלהבות שלי ושל הסטודנטית וההתלהבות של הילדים סחפו איתם את כל הצוות הבוגר שהתחיל לעבוד איתנו בעמל רב. השמועות התחילו לעבור מפה לאוזן וזה גלש להורים וכן לבתי-ספר האחרים, לאו דווקא אלה שבכפר שהחליטו בעקבות מה שנעשה בבית הספר במזאריב לחקות אותנו ולעשות משהו דומה. (הגיעו אליי שמועות שגם בכפרים הסמוכים התחילו להריץ פרויקטים סביבתיים דומים). אני לא רוצה להרחיב ולדבר על הגאווה שממלאת אותי, את הילדים, את המורים, את המנהל ואת ההורים ברגע שמבינים שהילדים שלהם הם מובילים. אותם ילדים, הם אלו שגרמו לאישויות חשובות שיגיעו לבית-הספר להסתכל ולהתפעל, רועי שמחה מהמשרד להגנת הסביבה, רותי סרלין מדריכה פדגוגית באורנים, מרצים מאורנים, רכז מגמה ירוקה מאורנים ועוד. בית הספר עבר תהליך, כל הכפר כולו עבר תהליך, הצבנו לעצמנו מטרה כבר מתחילת הדרך, שהבית-ספר יקבל תו תקן ירוק, בשלב מסוים בתהליך העשייה, נשכח המענק שביה"ס שאף אליו, נשכחה התהילה, וכל מה שהילדים והצוות רצו להשיג זה שינוי..."

סטודנט, יוזם ומוביל הגינה הקהילתי במכללה: "

הגינה הקהילתית משמשת כגשר בין אוכלוסיות שונות של סטודנטים. היא משמשת כמקום מפגש של סטודנטים ממגזרים שונים. כאן הם יכולים לשוחח ולהחליף דעות תוך

עבודה ושיתוף פעולה. בנוסף, הגינה משמשת ככלי לימודי ומסייעת לסטודנטים להוביל
ממורים לעתיד פרויקטים סביבתיים דומים בבתי הספר ונגים בארץ.

מנכ"ל רשות הניקוז :

"התלמידים יצאו לשטח ללמוד ולהטמיע את הרעיון הסביבתי.
השילוב עם אורנים הוא מצוי. רשות הניקוז נתנה את הגיבוי, והערך המוסף היה בלתי
רגיל, בעתיד עוד נראה את פירותיו. במגזר הערבי קבלנו פידבקים מהורים ותלמידים
במפגש הורים-תלמידים, בראס עלי גרמו לנו להתרגש....."

סטודנט, מנחה של קבוצת החיילות בפרויקט ציור הקיר :

"בסופו של דבר, יחסית לזמן שהיה, ליכולות של חלק מחברי הקבוצה ולזמן שקצת
התבזבז על האירוע, יצאה תוצאה די מניחה את הדעת אבל יותר חשוב מזה זה שהבנות
ורן נהנו מהעבודה המשותפת והצליחו להפוך קיר חסר חיים ליצירה סיפורית בעלת
אמירה חינוכית. אפשר לומר שהמטרה הושגה.
אני אישית מרגיש שעברתי תהליך של התפתחות אישית במסגרת העבודה"

התוצרים והתרומה המרכזית

1. התהוות מרכז לפעילות סביבתית לקהילה בתוך מכללת אורנים ומחוצה לה.
2. יוזמה והובלת קורסים בנושאים סביבתיים.
3. הגברת המעורבות של הסטודנטים בקהילה באוריינטציה סביבתית.
4. הגברת המודעות לסביבה, האכפתיות והמעורבות בשמירה על איכות הסביבה בקרב
תלמידים, מורים ותושבים בוגרים בקהילות השונות.

משוב ובקרה פנימיים (על-פי מדדים)

- בשנת הלימודים תשס"ט התעצמה השפעת המרכז האקולוגי על המעורבות הקהילתית-
סביבתית בעקבות התפתחות משמעותית בפעילות בכמה כיוונים :
1. הרחבת שיתוף הפעולה עם גורמים נוספים בתוך אורנים - נוצר קשר עם שדמות -
המרכז לפיתוח מנהיגות בקהילה, המרכז למחוננים, הדרכה פדגוגית והגן הבוטני.
  2. נוצרו קשרים ושיתופי פעולה עם גורמים בקהילה כגון: המשרד להגנת הסביבה, רשות
הניקוז, הקואליציה לבריאות הציבור, ארגון שתי"ל וחברת אקוטיפ מטבעון.
  3. חלה עלייה במספר הסטודנטים המעורבים בעשייה הכוללת בתוך המרכז, בקרב
הפעילות הסביבתית במכללה ובקרב הקהילות שבסביבתה (ארבעה סטודנטים הציגו
את פעולתם בכנס לחינוך סביבתי בבית ברל).
  4. גדל מאוד היקף הפעילות בבתי הספר - הן בכמות והן באיכות.
  5. החלה פעילות חינוכית בחדר "החיים במעגל סגור", שמטרתו להדגים גידול בעלי-חיים
במערכות אקולוגיות סגורות, תוך שימת דגש על שימוש בחומרים ממוחזרים וצריכה
נבונה של אנרגיה ומים.
  6. המשך הקמת "ספריית מיחזור" שתהווה מרכז משאבים ומידע לשימושם של
הסטודנטים ומבקרים נוספים.
- בשני הסעיפים האחרונים ההתקדמות הייתה אטית מהציפיות, ובימים אלה ננקטים צעדים,
כולל חשיבה מחדשת לגבי המטרות ודרכי הפעולה הדרושים להתקדמות טובה יותר.

מצ"ב 3 תמונות.

פעילות תלמידים מכעביה וראס עלי בנחל ציפורי

ציור הקיר בנושא הסביבה על גבי המחסן בגן הבוטני במסגרת הפעילות בקורס: "דידקטיקה של האומנות בקהילה" בהשתתפות סטודנטים מהמכון לאמנות באורנים וקבוצת מורות חילות הלומדות במכללה ועובדות בבתי ספר בסביבה.